

bulletin

extra

special muziek en edukatie

De Culturele Raad Zuid-Holland heeft
 als taak om de muzikale cultuur onder
 meer andere aspecten te ontwikkelen.

het aan de diversiteit in
 het muzikale educatieve aanbod, zoals
 jazz-workshops en cursussen voor
 etnische minderheden;

het bevorderen van de samenwerking
 (per regio) tussen instellingen die
 zich met muziek (educatie)
 bezighouden.

Verder van het totale budget voor
 muziekeducatie gaat naar het *proef-
 biedenproject*. De Culturele Raad ont-
 wikkelt en coördineert het beleid. Over
 anderhalf jaar vindt er een evaluatie
 plaats. Op grond van de bevindingen zal
 in een definitief beleid voor muziek-
 educatie uitgewerkt worden.

september 1989

**Vier jaar muziekeducatie:
 een terug- en vooruitblik**

Vier jaar muziekeducatie: *inleiding*

- 3 Afsluiting experimentele fase
- 3 Evaluatieverzoek
- 3 Relatie Culturele Raad – Provincie Zuid-holland
- 4 De rol van het LOKV

Het experimentele muziekeducatieve beleid: *1985–1989*

- 5 Doelstellingen
- 5 Het idee van proefgebieden
- 5 Regionale samenwerkingsverbanden
- 6 Vijf muziekscholen als spil
- 6 Wat gebeurde er buiten de proefgebieden?

De evaluatie: *doelen en vragen*

- 7 Algemeen: de doelen
- 7 Specifiek: de vragen
- 7 Evaluatie van de projecten: de aanpak
- 8 Voorzichtig met getallen

Zijn de doelen gerealiseerd?

- doelstelling 1
- 9 Hebben we nieuwe doelgroepen bereikt?
- 10 *Onderwijs*
- 13 *Sociaal-cultureel werk*
- 16 *Amateurverenigingen*
- 17 *Individuele muzikamateurs*
- 18 *Algemeen muziekminnend publiek*
- 19 *Kader*
- doelstelling 2
- 20 Is de diversiteit in het aanbod toegenomen?
- 20 *Meer aandacht voor korte kursussen*
- 21 *Meer aandacht voor niet-klassieke genres*
- 22 *Meer aandacht voor andere lesinhouden*
- 22 *Konklusie*
- doelstelling 3
- 23 Is regionale samenwerking tot stand gekomen?

Inhoud

Het proefgebiedenproject als beleidsinstrument

- 25 Het proefgebiedenproject nader bekeken
- 25 De doelen van het project
- 28 De geschiedenis van het project
- 29 De structuur van het project
- 29 *Proefgebiedenproject*
- 31 *Het ondersteuningsteam*
- 33 *Werkgroepen met docenten*
- 34 Algemene konklusie

De rol van de culturele raad in het muziekeducatieve beleid

- 35 Initiatieven van de raad
- 39 De adviesfunctie van de raad
- 39 De ondersteuningsfunctie van de raad
- 39 Konklusies
- 41 De rol van de raad in de toekomst

Voorstel voor een definitieve subsidieregeling muziekeducatie

- 44 *De regeling in hoofdlijnen*
- 46 Overzicht van publikaties
- 47 Adressen en contactpersonen

Vier jaar muziekeducatie: *inleiding*

'De Culturele Raad heeft het ideaal voor ogen dat er in elke regio een bruisend muziekleven ontstaat, waar de kunstzinnige vorming, de amateuristische muziekbeoefening en de professionele kunst tot elkaar gebracht worden, kortom dat Zuid-Holland een provincie wordt waar muziek in zit'

Deze uitspraak is te vinden in het beleidsplan Muziek en Edukatie (1985) en vormde de basis voor het muziekeducatieve beleid in Zuid-Holland voor de periode '85-'89.

De Provincie Zuid-Holland reserveert sinds 1985 ruim 3 ton per jaar voor muziekeducatieve activiteiten. De Culturele Raad kreeg de opdracht om het educatieve beleid verder uit te werken.

Afsluiting experimentele fase

We zijn nu vier jaar verder. In de beleidsnota uit 1985 stelde de Culturele Raad uitdrukkelijk dat de eerste jaren gebruikt zouden worden om te experimenteren met de uitwerking van de talloze ideeën en mogelijkheden die zo'n nieuwe subsidiepot biedt. Experimenteren in de zin van erachter zien te komen welke behoeften er leven en wat de mogelijkheden zijn van 'het veld', maar ook experimenteren met de rol van de Culturele Raad in het muziekeducatieve veld. De provincie, die de verantwoording draagt voor het te voeren beleid, schaarde zich achter dit idee van experimenteren. De experimentele fase liep in de zomer van 1989 ten einde. Het is daarom van belang om eens kritisch te bekijken wat er gerealiseerd is van de doelen, hoe dat is aangepakt en wat is blijven liggen.

Evaluatieverzoek

Het College van GS kondigde in juni 1989 per brief aan dat zij van plan is het muziekeducatieve beleid te evalueren. De Culturele Raad kreeg het verzoek om de gesubsidieerde projecten en activiteiten inhoudelijk te analyseren en te toetsen aan de uitgangspunten van het beleid.

Verderop in deze publikatie (pag. 9) staat beschreven hoe de Culturele Raad dit evaluatieverzoek oppakte.

Relatie Culturele Raad - Provincie Zuid-Holland

De Raad en de Provincie (buro Cultuur) hebben nauw samengewerkt in de uitvoering van het muziekeducatieve beleid, dit in een wat ongebruikelijke constructie: De Provincie gaf de Raad de opdracht om een beleidsvoorstel te schrijven. Dat werd het beleidsplan Muziek en Edukatie uit 1985, overgenomen door de Provincie.

De Raad nam vervolgens de coördinatie op zich van het proefgebiedenproject, diende subsidieaanvragen in voor de ontwikkeling van verschillende producten en projecten zoals de reizende tentoonstellingen van instrumenten, een blaaskist, een hafa-project, een serie schoolconcerten en tot slot was de Raad de initiator van het provinciaal uitleencentrum van muziekinstrumenten (het PUM).

De Raad kon dit allemaal doen dankzij het feit dat de Provincie een functie muziekeducatie bij de

Raad mogelijk maakte in het kader van het nieuwe provinciale muziekbeleid.

De financiële verantwoordelijkheid bleef echter in handen van Buro Cultuur van de Provincie Zuid-Holland. Het muziekeducatieve budget werd dus niet overgeheveld naar de Raad.

Er was evenwel sprake van een zeer vruchtbare samenwerking. De beleidsmedewerkster van de Provincie (Geertje de Jong) is bij alle muziekeducatieve projecten als waarnemer betrokken geweest. Daar zij over de financiën ging is dit waarnemerschap in de meeste gevallen uitgegroeid tot een meedenk-annex-adviseringsfunctie. Hoe dan ook: de samenwerking is zeer constructief geweest. Voor de komende periode wordt vanuit de Raad samenwerking in een vergelijkbare vorm weer zeer op prijs gesteld.

De rol van het LOKV –

Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming

De Culturele Raad nam eind 1985 contact op met het LOKV, met het verzoek om hulp bij de uitvoering van het belangrijkste en omvangrijkste plan, het proefgebiedenproject muziekscholen (waarover straks meer). Dit project sloot goed aan bij diverse landelijke ontwikkelingen en het LOKV besloot daarom het ondersteuningsverzoek te honoreren. Gedurende de loop van het proefgebiedenproject (ruim 3 jaar) werd de Raad tweeënhalve dag per week ondersteund door de stafmedewerkster muziek (Henriëtte Haak) voor twee dagen en door de algemeen stafmedewerker van de afdeling vrije tijd (Leo Swinkels) voor een halve dag. Op pag. 25 en verder vindt u meer informatie over het proefgebiedenproject en de rol van het LOKV daarin.

Op deze plek wil de Raad echter alvast zijn erkentelijkheid uitspreken voor de maximale inzet van de twee LOKV-medewerkers, die het proefgebiedenproject mede gedragen hebben.

Den Haag, september 1989

Juliska Kok, stafmedewerkster Muziekeducatie

Het experimentele muziekeducatieve beleid: 1985 –1989

Doelstellingen

Het beleid ging uit van drie doelstellingen:

1. Activiteiten opzetten voor nieuwe doelgroepen, zodat meer mensen in Zuid-Holland zich actief of receptief met muziek gaan bezighouden.
2. Het vergroten van de diversiteit in het muziekeducatieve aanbod.
3. Bevorderen van de samenwerking per regio tussen aanbieders en afnemers van muziekeducatie.

Het idee van proefgebieden

De Raad schatte in dat de konkretisering en realisering van deze drie doelstellingen in een grote provincie als Zuid-Holland onmogelijk vanuit één centraal punt te 'behappen' waren.

De kans zou dan groot zijn dat de te ontwikkelen activiteiten als los zand aan elkaar zouden gaan hangen.

Bovendien zou een regionale samenwerking tussen aanbieders en afnemers van muziekeducatie moeilijk vanaf een afstand te realiseren zijn. De oplossing werd gevonden in het proefgebieden-project muziekscholen.

Er werden vijf proefgebieden uitgekozen, waarbij de muziekscholen in die regio's een centrale rol in de verdere ontwikkeling van het muziekeducatieve beleid toebedeeld kregen.

Regionale samenwerkingsverbanden

Het was oorspronkelijk geenszins de bedoeling dat de aandacht alleen naar de muziekscholen zou uitgaan. Het beleidsplan Muziek en Edukatie ging uit van regionale samenwerkingsverbanden, die gemeenschappelijk het beleid in de regio zouden vormgeven.

Aan die samenwerkingsverbanden zouden verschillende afnemers en aanbieders van muziekeducatie deelnemen. De beleidsnota noemde onder andere scholen, afdelingen cultuur van de gemeenten, muziekscholen, podia, instellingen voor sociaal-kultureel werk. De muziekschool zou dan in elke proefregio de initiator en koördinator van dit samenwerkingsverband moeten zijn.

In de voorbereidingsfase bleek dit bij nader inzien een niet wenselijke opzet, omdat:

- het jaren zou kunnen duren voordat zo'n samenwerkingsverband goed van de grond was gekomen
- zo'n extra overlegstructuur vertragend zou kunnen werken op de uitvoering van de nieuwe taken
- er concurrentieproblemen zouden ontstaan. Wie zou immers bepalen naar welke instellingen binnen het samenwerkingsverband de subsidie zou gaan?

Vijf muziekscholen als spil

De vijf muziekscholen die na een uitgebreide selectie aan het proefgebiedenproject gingen deelnemen, kregen de taak regionale netwerkontwikkeling in bilaterale contacten met de verschillende instellingen in hun regio tot stand te brengen.

De centrale vraag werd: hoe verander je muziekscholen in muziekcentra, met een verbreed takenpakket, een centrum dat inhoudelijk en ondersteunend diensten kan verlenen aan andere instellingen in de regio, zoals scholen, buurthuizen en amateurverenigingen. Voor dit proefgebiedenproject werd drie jaar lang tweederde van het beschikbare provinciale budget voor muziekeducatie gereserveerd.

Wat gebeurde er buiten de proefgebieden?

Hoewel de Raad voorstelde om zeker de eerste drie jaar de aandacht vooral naar vijf proefgebieden te laten uitgaan, was het ontwikkelen van muziekeducatieve activiteiten niet voorbehouden aan deze vijf plekken. Initiatieven op muziekeducatief gebied elders in de provincie moesten tegelijkertijd zoveel mogelijk gestimuleerd worden.

In feite steunde het muziekeducatieve beleid dus op twee pijlers:

- 1 het proefgebiedenproject muziekscholen
- 2 het algemene muziekeducatieve beleid.

Dat kan weer onderverdeeld worden in:

- 2.1 initiatieven van de Raad
- 2.2 losse aanvragen van derden

Alle gesubsidieerde activiteiten en projecten kunnen in deze tweedeling ondergebracht worden. Vooruitlopend op de analyse van deze projecten en activiteiten zetten we ze in grote lijnen vast in schema.

1 Proefgebiedenproject muziekscholen

projecten van de vijf muziekscholen
proefgebiedenoverleg
ondersteuningsteam
werkgroepen met docenten
videofilm
specials bulletin Muziek en edukatie
publikatiereeks

2 Algemeen muziekeducatief beleid

<i>initiatieven CRZH (2.1)</i>	<i>losse aanvragen derden (2.2)</i>
Pum	andere muziekscholen
reizende tentoonstelling	buurthuizen
schoolconcerten	professionele musici
popproject	bassisscholen
blaaskist	scholen voor voortgezet onderwijs
studiedagen/kursussen	gemeenten
	andere kulturele instellingen
	podia
	opleidingsinstituten

De evaluatie: *doelen en vragen*

Algemeen: de doelen

Algemeen doel van de evaluatie is uiteindelijk: komen tot een definitief muziekeducatief beleid voor de komende vijf à zeven jaar, voortbordurend op de ervaringen van de afgelopen vier jaar. Er is meer inzicht gekomen in de mogelijkheden, wensen en behoeften van verschillende aanbieders en afnemers van muziekeducatie. Vier jaar geleden kenden we het 'veld' nog niet zo goed. Dat is inmiddels redelijk in kaart gebracht. Daarom kunnen we nu op basis van ervaringsgegevens komen tot meer definitieve keuzes.

Specifiek: de vragen

Meer specifiek moet de evaluatie antwoord geven op de volgende vragen:

- 1 Wat is er terecht gekomen van de doelen die wij ons gesteld hebben in 1985? Met andere woorden zijn er nieuwe doelgroepen bereikt, is er daadwerkelijk sprake van nieuw soort aanbod en is regionale samenwerking tot stand gekomen?
- 2 Is het proefgebiedenproject Muziekscholen in zijn opzet en uitvoering een zinnig beleidsinstrument geweest?
- 3 Wat is de rol van de Culturele Raad geweest in de ontwikkeling en uitvoering van het beleid? Heeft de formatieplaats voor een stafmedewerker muziekeducatie zijn nut gehad?

Evaluatie van de projecten: aanpak

We beginnen de evaluatie met een analyse van de gesubsidieerde projecten en activiteiten, om een antwoord te kunnen geven op de eerste vraag: in hoeverre zijn de doelstellingen in de verschillende projecten gerealiseerd? Om daar een antwoord op te kunnen geven hebben we alle subsidieaanvragen bekeken.

Er is in de periode '85-'89 voor 241 projecten subsidie aangevraagd.

Deze zijn als volgt verdeeld over de verschillende aanvragers:

Soort aanvrager	Aantal aanvragen
proefgebiedscholen (5 muziekscholen)	156
losse aanvragen van 41 instellingen	71
Culturele Raad Zuid-Holland	14
	<hr/>
	241

Deze cijfers laten zien dat elke proefgebiedschool gemiddeld ongeveer 30 projecten heeft aangevraagd en dat de instellingen die niet ondersteund werden door de Culturele Raad, slechts gemiddeld twee keer een aanvraag indienden.

De evaluatie: *doelen en vragen*

We hebben alle subsidie-aanvragen op de volgende aspecten bekeken:

- voor welke doelgroep
- lengte van de cursus
- muziekgenre
- inhoud
- sprake van regionale samenwerking.

Voordat we echter het gevoerde beleid per doelstelling gaan evalueren, willen we kort ingaan op de interpretatie van het cijfermateriaal.

Voorzichtig met getallen

De evaluatie op projectniveau is deels gebaseerd op kwantitatieve gegevens. Deze cijfers moeten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld: we zijn uitgegaan van de aanvragen. Sommige aangevraagde projecten zijn uiteindelijk niet doorgestaan óf halverwege de voorbereidingen afgebroken. Het gaat hierbij om ongeveer 10% van de aanvragen. Bovendien worden bij een telling van projecten alle soorten 'op een hoop' gegooid, dat wil zeggen een project dat een jaar duurt, telt evenals een workshopdag als één project. Verder hebben we soms te maken met dubbeltellingen, met name bij de gegevens over doelgroepen. Een project dat zich richtte op meer dan een doelgroep werd ook meer dan een keer geteld. De cijfers geven dan ook vooral tendenzen aan, de grote lijnen.

De eerste vraag: *zijn de doelen gerealiseerd*, behandelen we hierna.

Het proefgebiedenproject als beleidsinstrument komt daarna aan de orde, gevolgd door *De rol van de Culturele Raad*.

Zijn de doelen gerealiseerd?

De doelen die in dit hoofdstuk behandeld worden zijn:

1 hebben we nieuwe doelgroepen bereikt?

Deze doelstelling krijgt de meeste aandacht, omdat het de belangrijkste doelstelling was, die ook een nauwe relatie heeft met doelstelling 3

2 is de diversiteit in het muzikereducatieve aanbod toegenomen?

Deze doelstelling wordt op p. 15 e.v. besproken aan de hand van drie onderwerpen:

- meer aandacht voor korte cursussen
- meer aandacht voor niet-klassieke genres
- meer aandacht voor andere inhoud van de lessen

3 is regionale samenwerking tot stand gekomen?

Deze doelstelling, die verwant is aan doelstelling 1, wordt behandeld op p. 18 en verder.

- 4 individuele muzikamateurs: mensen die vroeger ooit les hebben gehad, en in sommige gevallen leerlingen van muziekscholen
- 5 algemeen muzikminnend publiek: bezoekers van manifestaties, festivals en concerten
- 6 kader: docenten, leerkrachten, dirigenten van amateurorkesten, buurthuismedewerkers en dergelijke.

Hoe zijn de aanvragen over de doelgroepen verdeeld? In tabel I staat dat aangegeven voor de proefgebiedenprojecten en voor de algemene projecten (exkl. de aanvragen van de Raad).

Met sommige projecten bereikte men meer dan één doelgroep. Deze projecten zijn dan ook meer-malen meegeteld in de tabel.

tabel I
doelgroepen van muzikereducatieve projecten van '85 tot medio '89

Hebben we nieuwe doelgroepen bereikt? (doelstelling 1)

De beleidsnota muziek en edukatie noemde een groot aantal mogelijke doelgroepen, die we hier samenvatten in 6 categorieën:

- 1 onderwijs: leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs
- 2 sociaal-kultureel werk: kinderen, jongeren, kulturele minderheden
- 3 amateurverenigingen: leden van harmonie- en fanfare-orkesten, koren, symfonie-orkesten en dergelijke

	proefgebied- projecten (174)	algemene aanvragen (71)
— in procenten: —		
1 onderwijs	23	48
2 soc.-kult.werk	29	10
3 amateurverenigingen	8	4
4 ind. amateurs	16	20
5 algemeen publiek	2	11
6 kader	22	7
	100	100

Zijn de doelen gerealiseerd?

We gaan hierna elke doelgroep wat nader bekijken.

Onderwijs

Zowel binnen als buiten het proefgebiedenproject hebben projecten voor het onderwijs plaats gevonden.

De projecten vonden zowel plaats in het basis-onderwijs als in het voortgezet onderwijs en waren qua inhoud te verdelen in:

instrumentale oriëntatie/lessen
muziektheater/musical
schoolconcerten/receptieve vorming.

Instrumentale oriëntatie

In het proefgebiedenproject lag het aksent op kennismakings- c.q. oriëntatieprojecten (op één uitzondering na in het voortgezet onderwijs). Deze samenwerking was nieuw voor de muziekscholen. Instrumenten werden gehuurd van het PUM.

In de meeste gevallen ging het om korte projecten van drie, vier kennismakingssituaties. In Waddinxveen daarentegen is men het hele jaar met de drie scholen voor voortgezet onderwijs uit die gemeente aan het werk gegaan.

Na langdurige voorbereidingen gaven in schooljaar 88/89 docenten van de muziekschool Waddinxveen op de drie middelbare scholen trainingen en begeleiding aan de docenten muziek van

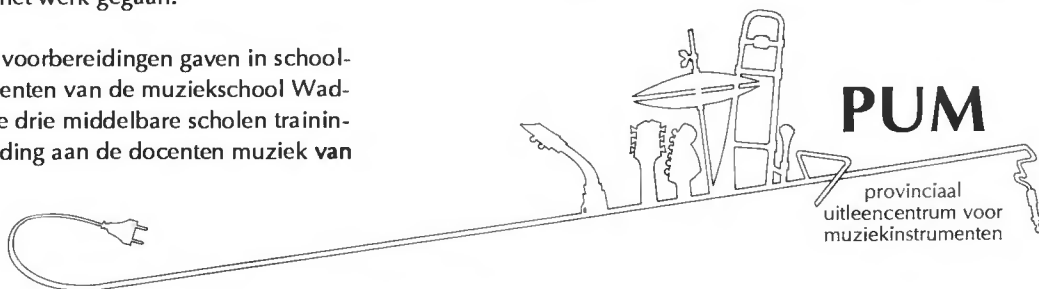
die scholen, series lessen op o.a. keyboard, pop-instrumenten, saxofoon, cello. Na schooltijd bestond een beperkte mogelijkheid voor de leerlingen om aan workshops mee te doen. De docenten van de scholen waren actief bij het geheel betrokken.

De plannen zijn vooral goed van de grond gekomen dankzij de enthousiaste inzet van een muziekdocent van een van de drie scholen en de bereidheid van een aantal muziekschooldocenten om de 'sprong' richting voortgezet onderwijs te wagen.

In Krimpen en Leiden ging het om een kortere activiteit van vier weken op één school.

Buiten het proefgebiedenproject om hebben de muziekscholen in Alphen, Delft en Gouda ook instrumentale lessen gegeven op een school voor voortgezet onderwijs.

In Alphen ging het om een langdurig experiment van drie jaar, waarbij een groep kinderen buiten schooltijd les op koperen blaasinstrumenten kreeg. Het was de bedoeling dat deze activiteit uit zou groeien tot de oprichting van een schoolorkest. Dat is er helaas niet van gekomen. De instrumenten waren bij hoge uitzondering voor 3 jaar gehuurd van het PUM (normale huurperiode is 10

weken!). In Gouda organiseert de muziekschool met groot succes voor verschillende scholen voor voortgezet onderwijs eenmalige workshops op verschillende instrumenten.

In Delft zal in september 1989 op bescheiden schaal een project instrumentale oriëntatie op een school voor voortgezet onderwijs plaatsvinden.

Muziektheater op school

Binnen het proefgebiedenproject is met muziektheater op school in Krimpen ervaring opgedaan. Een jaar lang heeft een docent van de muziekschool met alle eersteklassers van een mavo gewerkt aan de voorbereiding van de uitvoering. De muziekschool in Barendrecht heeft met drie basisscholen een musical ingestudeerd.

Buiten het proefgebiedenproject om heeft een aantal scholen subsidie gekregen om een muziektheaterproductie mogelijk te maken, o.a. in Spijkenisse en in Leidschendam. In Gouda heeft een school een professioneel opgezet muziektheaterstuk bedacht en uitgevoerd. De leerlingen werden hier toe een jaar lang begeleid door de Stichting Cerve-laat uit Utrecht. Deze stichting biedt allerlei vormen van ondersteuning aan op dit gebied.

Schoolconcerten en andere receptieve projecten

Twee muziekscholen uit het proefgebiedenproject hebben receptieve projecten uitgevoerd in het basisonderwijs.

Docenten van de muziekschool in Dordrecht zijn met een gevarieerd aanbod de scholen ingetrokken. In Waddinxveen hebben docenten rondom een reizende tentoonstelling over snaarinstrumenten demonstraties op hun instrument gegeven.

Buiten het proefgebiedenproject is vooral in '85 en '86 een groot aantal schoolconcerten gesubsidieerd.

De Stichting De Dansende Beer kreeg in '85 en '86 subsidie om met de aangesloten ensembles schoolconcerten te geven in zogenaamde 'witte plekken' in de provincie.

De Culturele Raad heeft met ensembles van het Randstedelijk Begeleidingsorkest en in samenwerking met drie muziekkonsulenten in totaal 36 schoolconcerten georganiseerd. Verder is zeer incidenteel subsidie verleend voor schoolconcerten, want de prioriteit lag bij projecten met muziekscholen.

Ik vond het heel leuk wat jullie hebben gedaan. Daarom schrijf ik nu een verhaal:

Er was eens een rare sintcaiser, basklarinet en een viool. Ze hadden allemaal ogen. Op een dag beleefden ze een zeer avontuur. Het was zomer. De viool nam in de rivier gaan zwemmen. Maar het water was ijs geworden. Hoe kan dat nou zij hij tegen de anderen. De basklarinet wist het niet en de sintcaiser wist het ook niet. Toen werd het winter. En in die winter scheen de zon. Het is een omgekeerd wereld zij de viool. Einde.

*groetjes van
Elvira.*

Zijn de doelen gerealiseerd?

Konklusies

- 1 Muziekscholen hebben het onderwijs zeker wat te bieden, vooral op het gebied van:
 - instrumentale oriëntatieprojecten
 - receptieve projecten/demonstratielessen
 - korte trainingen van leerkrachten op een specialistisch gebied.
- 2 Het voortgezet onderwijs heeft vaak zijn eigen vakdocent. Het aanbod van de muziekschool dient een aanvulling te zijn op het 'normale' lespakket van deze docent.
- 3 In samenwerkingsprojecten tussen muziekscholen en het basisonderwijs verdient samenwerking met SSKV-muziekkonsulenten de voorkeur. Deze konsulenten kennen de scholen en werken vaak samen met de schoolteams aan een werkplan muziek. De muziekschool kan daar een specialistisch aanbod aan toevoegen.
- 4 De financiering van projecten instrumentale oriëntatie is een probleem. Tot nu toe zijn de projecten over het algemeen grotendeels door de provincie gesubsidieerd, maar in de toekomst zal een muziekschool meer aandacht moeten schenken aan de volgende zaken:
 - de vo-school moet bereid zijn een eigen bijdrage te betalen (deze eis wordt bij een herhaling van een project dwingend)
 - de muziekschool moet nadenken over mogelijkheden tot continuering voor de scholen die via een kennismakingsproject de smaak te pakken hebben gekregen, zowel inhoudelijk als financieel

- voor de individueel gestimuleerde leerling zou de muziekschool een toegespitst aanbod moeten ontwikkelen om de stap naar de muziekschool te begeleiden. Dit geldt met name voor leerlingen uit milieus waar muziek maken minder tot de vrijetijdsbesteding behoort.
- 5 Voor muziektheater heeft de muziekschool doorgaans alleen de muzikale deskundigheid in huis. Naast het muzikale aspect is er ook deskundigheid nodig op het terrein van de regie, de dans, dekors, belichting, kostuums e.d. Deze deskundigheid moet de muziekschool doorgaans inhuren. Een project wordt dan al gauw zeer kostbaar. Een aantal scholen voor voortgezet onderwijs heeft zelf al een traditie op dit gebied en ze regelen meestal alles zelf, met eigen docenten of ingehuurde deskundigen. Deze scholen zijn vaak al enorm geholpen met een bescheiden financiële bijdrage van de provincie. Voor de leerlingen en hun docenten die meedoen is zo'n productie een 'ervaring voor het leven'. Alle facetten van het muziektheater maken komen aan bod.

Publikatie 2 uit de reeks 'De muziekscholen doen meer' gaat geheel over samenwerking tussen muziekscholen en scholen voor voortgezet onderwijs. Het boekje bevat allerlei praktische tips en voorbeelden, verzameld in een werkgroep met muziekschooldocenten die projecten in het voortgezet onderwijs hebben uitgevoerd.

Sociaal-kultureel werk

Het sociaal-kultureel werk is binnen het proefgebiedenproject de belangrijkste doelgroep geweest. Daarbuiten is slechts incidenteel een subsidieaanvraag vanuit het skw binnengekomen. De projecten zijn onder te verdelen in:

- popworkshops
- kinderactiviteiten
- projecten voor kulturele minderheden
- steunfunctie ten bate van kader skw

Popworkshops

Popworkshops zijn over het algemeen met veel succes binnen én buiten de proefgebieden uitgevoerd, meestal in een samenwerkingsverband met

een buurthuis. Het betreft in de meeste gevallen oriëntatiekursussen voor jongeren die nog nooit een instrument bespeeld hebben: een eerste kennismaking met popinstrumenten en met het zelf spelen van popmuziek.

In een enkel geval betrof het begeleiding van een reeds bestaande band, bandcoaching, op een wat meer gevorderd nivo.

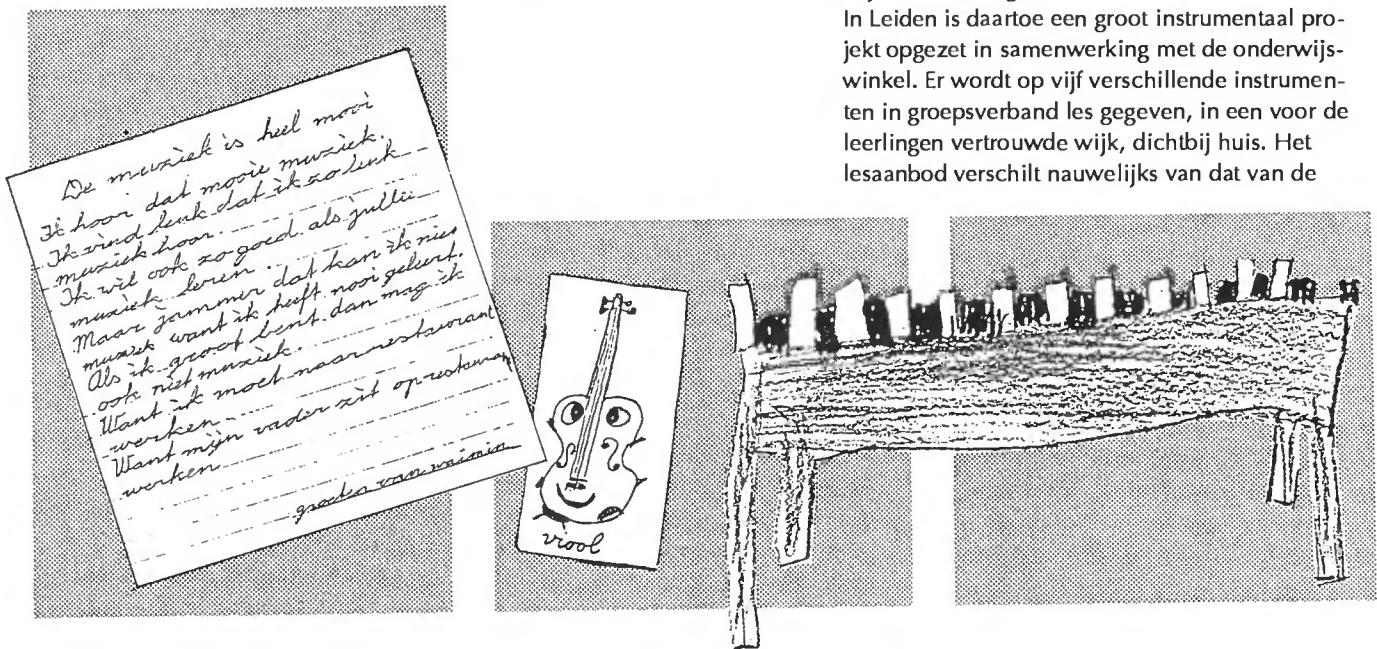
De popworkshops duurden gemiddeld een week of tien en werden soms twee of drie keer per jaar opnieuw gestart.

Men maakte vaak gebruik van de vier popsets van het PUM.

Kinderactiviteiten

Het gaat hierbij om lessen op een instrument of amv voor kinderen die anders geen muziekonderwijs zouden volgen.

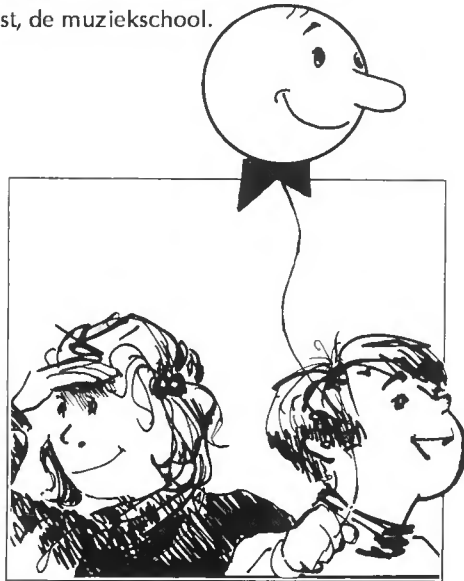
In Leiden is daartoe een groot instrumentaal project opgezet in samenwerking met de onderwijswinkel. Er wordt op vijf verschillende instrumenten in groepsverband les gegeven, in een voor de leerlingen vertrouwde wijk, dichtbij huis. Het lesaanbod verschilt nauwelijks van dat van de

De les is heel leuk, leuk kind,
gAAF, stoer, onwijs. als het doorgaat ga ik verder

muziekschool zelf, maar de plaats is dichtbij de doelgroep gekozen.

In een ander project, in Dordrecht, koos men voor amv-onderwijs in de wijk, op een minder traditionele wijze dan gebruikelijk. Popinstrumentarium werd gebruikt, maar er waren ook activiteiten als tekenen e.d. Naast deze jaarkursussen is er een aantal kortlopende activiteiten voor kinderen opgezet, bijvoorbeeld het project 'Op Zoek Naar Muziek', waarbij kinderen uit het buurthuis op excursie gingen naar o.a. een vioolbouwer, een harmonie-orkest, de muziekschool.

Projecten voor kulturele minderheden

Er is een paar maal een saz-project voor Turken opgezet. In Waddinxveen ging dit initiatief ter ziele omdat de doelgroep te klein is. In Dordrecht loopt de cursus op zichzelf goed, maar is de organisatie en het regelen van de randvoorwaarden nogal ingewikkeld.

In Leiden is in samenwerking met een buurthuis een popworkshop voor Marokkaanse jongeren georganiseerd. Dat was succesvol, maar een vervolg-workshop is afgeketst omdat de doelgroep de cursusprijs te hoog vond.

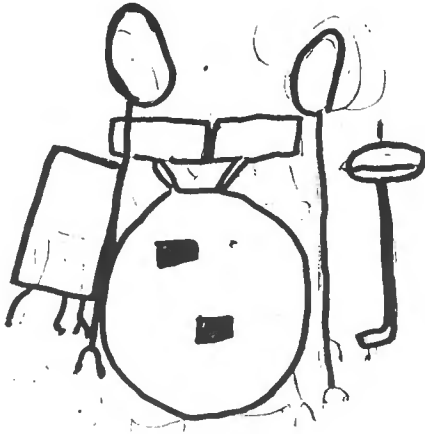
In Leiden wordt tevens algemene muzikale vorming met blokfluitles voor Surinaamse kinderen gegeven. Dit in samenwerking met een opbouworgaan voor Surinamers.

Steunfunctiewerk

In Zoetermeer heeft men vooral projecten opgezet gericht op de buurthuiswerkers, opdat deze met de deelnemers muziekactiviteiten kunnen uitvoeren. Het ging zowel om begeleiding van zowel betaalde krachten als vrijwilligers.

Deze begeleiding richt zich enerzijds op het vergroten van de muzikale kennis van het kader en anderzijds op het leren lesgeven in muziek. Er is een werkwijze ontwikkeld waarbij de begeleiding tenslotte tot nul gereduceerd kan worden. Hoogstens inspiratie, advies of korte bijscholing op muziekinhoudelijk vlak zullen telkens opnieuw

nodig zijn en gegeven worden. Het voordeel van deze werkwijze is dat het kader zelfstandig muziekactiviteiten leert begeleiden en de muziekschool haar aandacht dus telkens naar een andere groep kan laten gaan, een ander buurthuis bijvoorbeeld. Zo is er ook een cursus gegeven aan leiders van peuterspeelplaatsen.

Konklusies

- 1 Samenwerking tussen muziekschool en instellingen voor sociaal-kultureel werk blijkt over het algemeen vruchtbaar.
- 2 De popworkshops hebben nog geen echt gevolg gekregen. In de afdelingen lichte muziek, die de meeste muziekscholen bezig zijn op te richten, zal men diverse vormen van vervolgaanbod moeten creëren. Bijvoorbeeld korte instrumentgerichte cursussen; een workshop op hoger nivo; bandcoaching.

- 3 Projekten voor kulturele minderheden komen ondanks inspanningen en extra subsidiemogelijkheden moeizaam van de grond, met name door randvoorwaardelijke problemen.
- 4 Samenwerking met sociaal-kultureel werk blijkt vruchtbaar indien beide partijen elkaars kwaliteiten erkennen en gebruiken. De muziekschool brengt de muzikale deskundigheid in en het sociaal-kultureel werk de kennis en ervaring in het omgaan met kinderen en jongeren. De lage drempel van het sociaal-kultureel werk blijft dan bewaard, terwijl er muzikale kennis wordt toegevoegd.
- 5 Als de muziekactiviteiten algemeen van karakter zijn, dan kan beter voor een steunfunctiewerkwijze worden gekozen. Het kader wordt bijgeschoold en dat heeft op langere termijn meer effect met minder inspanning. De muziekschool is na een periode van begeleiden 'klaar' en kan zich beschikbaar stellen voor een ander samenwerkingsproject.
- 6 Financiering van de projekten in het sociaal-kultureel werk verdient speciale aandacht, daar de doelgroep minder draagkrachtig is. Gemeenten hebben daar overigens vaak 'extra potjes' voor.

Ervaringen van een aantal docenten zijn gebundeld in deel 1 van 'De muziekscholen doen meer': Popworkshops in buurthuizen. In het najaar van 1989 verschijnt nog een boekje over andere samenwerkingsmogelijkheden tussen muziekscholen en het sociaal-kultureel werk: deel 4 van de reeks.

Zijn de doelen gerealiseerd?

Amateurverenigingen

Bij amateurverenigingen gaat het om koren, harmonie- en fanfareverenigingen, amateursymfonie-orkesten, akkordeonverenigingen. Voor deze doelgroep zijn in het proefgebiedenproject enkele kortlopende projecten georganiseerd.

De meeste muziekscholen hadden al contacten met de hafa- en de koorwereld. Leerlingen van hafa-verenigingen hebben soms les op de muziekschool en de meeste scholen geven regelmatig koorscholingskursussen. Deze activiteiten zijn over het algemeen opgenomen in het reguliere aanbod van de muziekschool. In het kader van het proefgebiedenproject zijn enkele kortlopende stemvormingskursussen gegeven.

In Zoetermeer hebben leden van een harmonie-orkest een cursus houdingscorrectie gevolgd en in Krimpen was enige jaren achter elkaar veel belangstelling voor een tamboerskursus.

Voor de amateursymfonie-orkesten is een cursus voor aanvoerders en een cursus voor cellisten en bassisten voorbereid. Popbandjes en bestaande jazzformaties zou je eigenlijk ook onder de amateurverenigingen kunnen scharen. Coaching van een bestaande jazzformatie heeft eenmalig plaatsgevonden in Zoetermeer.

In Dordrecht zijn ze met bestaande popbands aan de slag gegaan. In Krimpen heeft een vriendenklub zich in zijn geheel aangemeld. Zij kon nog niets spelen, maar vormde inmiddels (na 3 jaar) een aardige amateurband.

Buiten het proefgebiedenproject om zijn enkele projecten voor de amateurverenigingen gesubsidieerd door de provincie: een drumfanfarefestival

in Vlaardingen en een samenspeldag met drie ad hoc samengestelde orkesten in Gouda. Beide projecten werden georganiseerd door de muziekschool ter plaatse.

Konklusies

- 1 Alhoewel de amateurverenigingen als doelgroep dicht bij de muziekschool lijken te liggen, is er voor hen toch relatief weinig aan korte kursussen ontwikkeld. Voor een deel is dat te verklaren uit het feit dat de provinciale overleggen voor amateurverenigingen zelf kortlopende kursussen organiseren. De muziekscholen zijn nog onvoldoende betrokken bij dit provinciaal aanbod.
- 2 Nieuw aanbod aan amateurverenigingen zou vooral gericht moeten zijn op korte specifieke bijscholing van de leden. Er is namelijk minder belangstelling voor lange leerroutes, men speelt of zingt in verenigingsverband vooral vanwege het plezier van samen muziek maken.
- 3 Amateurpop- en jazzbands hebben op een enkele uitzondering na nog geen relatie met de muziekschool.

Publikatie no. 3 uit de reeks 'De muziekscholen doen meer' beschrijft in vijf hoofdstukken de ervaringen met de verschillende amateursektoren, inclusief de pop-, jazz- en etnische groepen.

Individuele muzikamateurs

Onder deze doelgroep vallen personen die (nog) niet ingeschreven staan bij de muziekschool, maar die wél wat doen op muziekgebied. Ze hebben bijvoorbeeld vroeger les gehad, zijn autodidakt of hebben les van een docent uit het vrije circuit. In sommige gevallen stond de activiteit ook open voor muziekschoolleerlingen.

16% van de aanvragen binnen het proefgebiedenproject en 20% van de overige aanvragen richtte zich op de individuele amateur. Het ging bij de proefgebiedscholen in de meeste gevallen om *kortlopende cursussen* met een specifieke inhoud (workshops jazz, oude muziek, marimba, muziekgeschiedenis). In Krimpen heeft de muziekschool de Muzikantenkontaktkartaar geïntroduceerd: bedoeld voor amateurs die een samenspel-partner zoeken of amateur- verenigingen die een nieuw lid willen.

Buiten de proefgebieden zijn voor deze doelgroep vooral jazzworkshops gesubsidieerd.

Konklusies

- 1 Het beleid heeft nog niet geleid tot een toename van kursusaanbod voor amateurs die incidenteel les willen hebben (bijvoorbeeld via knipkaarten of korte cursussen). Althans, er is nauwelijks subsidie aangevraagd voor dit soort activiteiten. De vijf proefgebiedscholen hebben wél plannen in deze richting.
- 2 Er is met één uitzondering (Dordrecht) geen receptief c.q. theorie-aanbod gekreëerd. Bijvoorbeeld kortlopende cursussen muziekgeschiedenis, eventueel gekoppeld aan concertseries van het podium in de buurt, theorielessen voor jazzamateurs.
- 3 Bij het zoeken en vinden van samenspel-partners zou de muziekschool een rol kunnen spelen.

Algemeen muzikminnend publiek

Een enigszins 'vage' doelgroep, die stevige overlappingsen met andere doelgroepen vertoont. We hadden er vooral het publiek bij festivals en manifestaties mee op het oog. De mensen die min of meer toevallig met muziekuitingen geconfronteerd worden.

Binnen het proefgebiedenproject hebben drie muziekscholen een grootschalige manifestatie georganiseerd.

In Leiden betrof het een totaalproject over Latijns-amerikaanse muziek. Allerlei ensembles van de school presenteerden zich overdag in de Leidse Schouwburg én op straat. 's Avonds was er een gevarieerd programma in dezelfde schouwburg, voor een volle zaal.

Krimpen heeft nu twee jaar ervaring met de muzikantenmarkt. Ook hier presenteerden leerlingen zich, traden tevens professionele musici op en werd er reclame gemaakt voor de Muzikantenkontaktkaat.

De muziekschool Dordrecht heeft het zeer grootschalig aangepakt. De school bestond in 1989 140 jaar en dat was goed te merken in het centrum van Dordrecht. Ensembles van de muziekschool gaven acte de présence op de verschillende podia die op diverse pleinen waren neergezet, groepjes leerlingen speelden in het restaurant van V&D en de Hema. 's Ochtends was er een grote ontmoeting tussen de koren uit Dordrecht. 's Avonds waren er in de schouwburg docentenconcerten en tot slot de volgende dag barokensembles in het museum.

Konklusies

- 1 De muziekscholen hebben aangetoond dat zij in staat zijn om een grootschalige manifestatie te organiseren, maar het is een aanslag op het uithoudingsvermogen van de betrokkenen. Men vindt het zeker een taak van de school om bij iets dergelijks actief betrokken te zijn, maar samenwerking met anderen wordt zeer op prijs gesteld.
- 2 Muziekscholen hebben in het kader van zulke manifestaties samengewerkt met de professionele podia en professionele ensembles.

Kader

De laatste doelgroep betreft het kader.

Daarmee bedoelen we:

docenten van muziekscholen
leerkrachten basis- en voortgezet onderwijs
werkers in buurthuizen inclusief vrijwilligers
dirigenten/aanvoerders van ak-verenigingen
peuterleidsters
concertgevers.

Kortom, al die mensen die zelf op één of andere wijze les in muziek geven en daarbij een handje geholpen moeten of willen worden. Met andere woorden, het gaat om bij-, her- en nascholings-activiteiten.

In het proefgebiedenproject is daar behoorlijk wat ervaring mee opgedaan, daarbuiten is het nauwelijks aan de orde geweest.

In het proefgebiedenproject is tevens regelmatig subsidie aangevraagd voor de bekostiging van de voorbereidingsuren van een specifiek project.

Het paste uitdrukkelijk in het beleid om het kader (met name docenten van de muziekscholen) via bijscholingskursussen en via een gericht taakuren-systeem meer te betrekken bij het vernieuwingsproces van de muziekschool. De vijf deelnemende muziekscholen werden daarom ook keer op keer gestimuleerd om aanvragen in te dienen voor voorbereidende werkzaamheden door docenten.

Konklusies

- 1 Docenten van muziekscholen kunnen via een gerichte bijscholing breder inzetbaar gemaakt worden. Bijvoorbeeld door een nascholingskursus aan één van de conservatoria te volgen.
- 2 Docenten van muziekscholen kunnen voorts via beleidsvoorbereidende taken meer bij het vernieuwingsproces van de school betrokken worden. Een gevolg hiervan is dat het vernieuwingsproces in de muziekschool een breder draagvlak krijgt.
- 3 Docenten hebben interesse in korte praktijkgerichte kursussen, die provinciaal aangeboden worden.
- 4 Steunfunctie-activiteiten voor kader in het sociaal-kultureel werk en de amateur-sektor behoren tot de taak van de muziekschool.

Zijn de doelen gerealiseerd?

Is de diversiteit in het muzikeredukatieve aanbod toegenomen? (doelstelling 2)

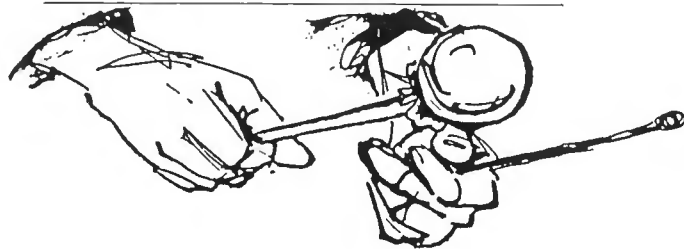
Deze doelstelling is op verschillende manieren gekoncretiseerd in het muzikeredukatieve beleid:

meer aandacht voor korte cursussen
muzikeredukatie wordt meestal in jaarkursussen aangeboden, zeker op muziekscholen en in het onderwijs

meer aandacht voor niet-klassieke genres t.w.
pop, jazz, etnische muziek, muziektheater

meer aandacht voor andere inhoud van de lessen
Traditioneel gaat het bij muzikeredukatie om vaardigheden: een instrument leren beheersen, in een later stadium leren samenspelen, nog later in bepaalde stijl leren spelen. Muziektheorie, muziekgeschiedenis en luisteren naar muziek komen vaak incidenteel aan bod bij instrumentale lessen, maar zijn bijna nooit hoofddoel van een muzikeredukatieve activiteit.

In hoeverre zijn bovenstaande subdoelen in de activiteiten vanaf 1985 gerealiseerd?

Meer aandacht voor korte cursussen _____

Tabel II laat zien dat bijna uitsluitend korte cursussen aangevraagd zijn.

tabel II _____
lengte van de projecten

	proefgebied projecten (128)	algemene projecten (59)
—in procenten: _____		
eenmalige activiteit (een dag, avond, weekend)	12	47
korte cursus	69	51
jaarkursus	19	2
	100	100

Binnen het proefgebiedenproject is 81% van de activiteiten kort of eenmalig geweest. Buiten het proefgebiedenproject was zelfs 98% een korte of eenmalige activiteit!

De konklusie lijkt alleszins gerechtvaardigd dat de subdoelstelling meer aandacht voor korte cursussen gerealiseerd is.

De lange cursussen zijn vaak meerjarig, bijvoorbeeld het project Leiden Noord, waar kinderen in een achterstandswijk les op een instrument hebben.

Bij deze meerjarige cursussen is het vernieuwende aspect *de inhoud, de aanpak van de les of de doelgroep*.

Meer aandacht voor niet-klassieke genres

Op muziekscholen wordt traditioneel veel aandacht gegeven aan klassieke muziek. Binnen het muziekeducatieve beleid is juist gestimuleerd om meer aandacht te besteden aan andere muziekgenres. In tabel III staat in hoeverre dat gebeurd is.

tabel III
muziekgenre

	proefgebied- projecten (142)	algemene projecten (65)
— in procenten :		
1 klassiek	5	8
2 pop	26	11
3 jazz	5	15
4 muziektheater	3	15
5 etnische muziek	10	8
6 vokale muziek	5	—
7 niet genre-gebonden	46	43
	100	100

Zowel binnen als buiten de proefgebiedprojecten is het aardig gelukt om andere genres te stimuleren.

Slechts in 6,5% van de projecten ging het (uitsluitend) om klassieke muziek. En daarvan was een substantieel deel bijzonder, d.w.z. het ging om 'oude muziek'. Bijna eenderde van de projecten hadden de lichte muziek (pop en/of jazz) als

genre, waarbij *jazz* vooral in de algemene projecten en *pop* in de proefgebiedprojecten aan de orde kwam.

Opvallend is dat bijna de helft van de projecten niet genre-gebonden is. Dat wil zeggen dat er sprake is van mengvormen, van 'van alles wat'. Op zich is dat niet zo verwonderlijk in edukatieve projecten. Je kiest als docent de muziek die 't duidelijkst laat horen wat je wilt uitleggen.

Op basis van deze gegevens kunnen we stellen dat ook de tweede subdoelstelling redelijk gerealiseerd is.

Zijn de doelen gerealiseerd?

Meer aandacht voor andere lesinhouden

Tot slot de derde subdoelstelling: heeft het beleid geleid tot meer aandacht voor een andere lesinhoud? In tabel IV staan de cijfers. Er is sprake van veel dubbeltellingen, daar vaak meer dan een categorie in een project voorkwam. De algemene projecten zijn niet geanalyseerd op dit criterium. De subsidie-aanvragen gaven daarover niet altijd even volledige informatie.

tabel IV
inhoud van de projecten

		proefgebiedprojecten (207)
—in procenten		
1	instrumentale/vokale vaardigheden	23
2	leren samenspelen, zingen	22
3	bepaalde stijl leren spelen	13
4	theorie	3
5	amv	5
6	muziekgeschiedenis	—
7	luisteren naar muziek	7
8	diversen	27
		100

Binnen de proefgebieden heeft ruim de helft van de projecten (58%) betrekking op het bijbrengen van instrumentale vaardigheden (1, 2 en 3 bij elkaar opgeteld).

Voor cursussen over het leren luisteren naar

muziek, evenals muziekgeschiedenis en muziektheorie is nauwelijks subsidie aangevraagd. Deze aspecten zullen overigens wel min of meer regelmatig behandeld worden bij het leren bespelen van een instrument, maar op een enkele uitzondering na zijn theorie, geschiedenis of luisteren naar muziek geen hoofdonderwerpen geweest van een project.

Toch zijn de projecten met een 'traditionele' inhoud vaak vernieuwend geweest, hetzij doordat er een nieuw idioom aangeleerd werd, hetzij omdat er sprake was van een bijzondere methodiek.

Konklusie

De vraag: heeft het beleid ertoe geleid dat de diversiteit in het muziekeducatieve aanbod vergroot is? kunnen we met een volmondig ja beantwoorden. Sommige zullen zich nu misschien afvragen: ja, maar hoe zag die diversiteit er dan drie jaar geleden uit? Waren muziekscholen toen al niet net zo hard bezig met korte cursussen, met andere inhouden e.d.? We hebben dat niet uitgebreid in kaart gebracht, maar we hebben wel bij elke nieuwe aanvraag gevraagd of het project al eerder door de muziekschool was georganiseerd (dus in de pré-proefgebiedperiode). Dat was bij geen enkel project het geval.

Is regionale samenwerking tot stand gekomen?
(doestelling 3)

In veel projecten die hiervoor beschreven zijn, speelde de muziekschool een belangrijke rol. In het proefgebiedenproject waar vijf muziekscholen aan meededen, was één van de doelen nadrukkelijk: samenwerkingsrelaties aangaan met instellingen voor sociaal cultureel-werk, het onderwijs, de amateurverenigingen, de podia. Dat is ten dele gelukt.

Uit tabel V blijkt dat de vijf muziekscholen zich elk geprofileerd hebben op samenwerking met één of twee soorten instellingen. Dat is eigenlijk niet zo verwonderlijk want:

- er werd vanuit de projectleiding niet de eis gesteld dat er persé voor alle doelgroepen aanbod moest komen. Elke plaatselijke situatie is immers verschillend en in de beleidsnota Muziek en Edukatie was al gesteld dat elke regio zich moest kunnen ontwikkelen naar eigen behoefte en mogelijkheden. Zo valt er maar weinig voor de amateursector te doen als er in de nabije omgeving van de muziekschool maar een enkele vereniging is, die sinds jaar en dag elk contact met de school afhoudt
- de toevallige affiniteit van de directie met één of meer sectoren kan ook -zeker in de beginjaren van nieuw beleid-meespelen in keuzes
- sommige muziekscholen hebben hun energie

in eerste instantie vooral gericht op instellingen die met een concrete vraag kwamen. De muziekschool Zoetermeer bijvoorbeeld heeft bij de start van het proefgebiedenproject aan allerlei instellingen een brief gestuurd over het project met de vraag: heb je ideeën, neem dan contact op. Logisch dat de muziekschool vervolgens eerst in zee ging met instellingen die een concrete vraag hadden.

In de evaluatiefase van het project is aan de vijf muziekscholen gevraagd of ze het op zichzelf tot hun nieuwe taak vinden horen om voor alle doelgroepen activiteiten te ontplooiën. Ze vinden unaniem dat dat eigenlijk wel moet, maar dat het in de praktijk niet altijd mee zal vallen want:

- de muziekschool heeft te weinig capaciteit. Het leggen én onderhouden van contacten met verschillende instellingen, het bedenken én uitvoeren van aanbod kost allemaal veel menskracht
- de muziekschool heeft niet alle deskundigheid in huis. Je zult dan mensen moeten inhuren en daar is niet altijd de financiële ruimte voor
- in een regio zijn ook andere instellingen met een bepaald aanbod. Samenwerking is wel gewenst, maar niet altijd mogelijk en waarom zou je dan als muziekschool op dezelfde doelgroep richten.

Zijn de doelen gerealiseerd?

Deel 5 uit de reeks 'De muziekscholen doen meer' heeft als titel: Een muziekschool in ontwikkeling. Daarin staat meer informatie over de mogelijkheden van en belemmeringen in netwerkontwikkeling.

De amateurverenigingen, de professionele kunsten en het algemeen publiek zijn in het proefgebiedenproject minder aan de orde gekomen.

tabel V
doelgroepenbereik in het proefgebiedenproject

in %:	Dordrecht	Krimpen	Leiden	Waddinxveen	Zoetermeer
1 onderwijs	14	20	11	48	0
2 sociaal-kultureel werk	34	16	48	16	40
2 amateurverenigingen	7	16	4	0	19
4 individuele amateurs	38	28	15	2	14
5 algemeen publiek	3	8	7	0	0
6 kader	3	20	15	32	27

Uit deze tabel blijken de aksenten per muziekschool.

Dordrecht heeft zich vooral geprofileerd in het sociaal-kultureel werk en met projecten voor individuele amateurs.

Bij Krimpen liggen de percentages wat dichterbij elkaar. Een licht aksent op de individuele amateurs.

Leiden heeft bijna de helft van de projecten voor het sociaal-kultureel werk gedaan.

In Waddinxveen heeft de helft van de projecten plaatsgevonden in het onderwijs.

Zoetermeer tenslotte heeft zich evenals Leiden vooral geprofileerd in het sociaal-kultureel werk.

Het proefgebiedenproject als beleidsinstrument

het ondersteuningsteam

Het proefgebiedenproject nader bekeken

In dit hoofdstuk willen we wat dieper ingaan op het proefgebiedenproject muziekscholen. Er is drie jaar lang veel geld en tijd geïnvesteerd in dit project:

- de vijf deelnemende muziekscholen konden elk jaar tot maximaal f 45.000,- subsidie aanvragen voor vernieuwende projecten
- de Culturele Raad Zuid-Holland én het LOKV zetten elk drie jaar lang 2,5 dag menskracht per week in op dit project
- het project heeft ook een fors beslag gelegd op de tijd van de directeuren c.q. koördinatoren van de vijf deelnemende muziekscholen én op de tijd van de docenten die de cursus- en projecten voorbereidden en uitvoerden.

Het proefgebiedenproject was daarmee het meest omvangrijke project binnen het muziekeducatieve beleid. Reden genoeg dus om ons af te vragen of de **doelen** van het project gerealiseerd zijn en of de gekozen **opzet** van het project goed heeft gewerkt.

Bij deze evaluatieve beschouwing hebben wij gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- kwantitatieve analyse van de verschillende projecten, zoals beschreven in de vorige hoofdstukken
- vragenlijsten over verschillende aspecten van het project, ingevuld door de vijf deelnemende muziekscholen
- verslagen van interne discussies in proefgebiedenoverleg en ondersteuningsteam.

De doelen van het project

Het proefgebiedenproject streefde naar een ontwikkeling van muziekschool naar muziekcentrum, waar iedereen die er wat bij wil leren op muziekgebied terecht kan.

Het ging vooral om het bereiken van nieuwe doelgroepen en om de verbetering van het muziek (educatieve) klimaat in de regio. Dit zou bereikt moeten worden door:

1

een uitbreiding van korte cursussen, bedoeld voor kinderen of volwassenen, die wel met muziek bezig willen zijn, maar geen tijd of mogelijkheid hebben om een jaarkursus te volgen;

2

het ontwikkelen van nieuwe kursusinhouden, bijvoorbeeld op het gebied van etnische muziek, jazz en pop;

3

het opzetten van samenwerkingsprojecten met scholen, buurthuizen, podia en amateurmuziekverenigingen;

4

de verbetering van het interne draagvlak van de vernieuwingen, zodat meer docenten daadwerkelijk bij het vernieuwingsproces betrokken worden.

De proefgebiedscholen zijn gevestigd in Dordrecht, Krimpen, Leiden, Waddinxveen en Zoetermeer.

Het proefgebiedenproject was een stimuleringsproject. Via financiële ondersteuning door de provin-

cie en schoolnabije begeleiding door het LOKV en de CRZH werd getracht de muziekschool om te vormen tot een instituut dat een centrale plaats inneemt in het muziekleven in de regio. Het project stimuleerde de samenwerking tussen muziekscholen en het onderwijs, het sociaal-kultureel werk en de amateursector.

Dat was voor de muziekscholen een totaal nieuwe taakstelling, waar ze geen ervaring mee hadden: contacten leggen met andere instellingen, cursussen op maat aanbieden, korte cursussen organiseren in plaats van jaarkursussen, leren omgaan met nieuwe doelgroepen, zoeken naar docenten (of docenten omscholen) die een specifieke deskundigheid hebben (etnische muziek, pop- of jazzmuziek), het docententeam meer betrekken bij de vernieuwingen.

Al die veranderingen zijn niet zo ineens door te voeren. Dit werd mede veroorzaakt door het feit dat juist ook de afgelopen twee jaar praktisch elke muziekschool met bezuinigingen gekonfronteerd is. Het is dan logisch dat men zich in eerste instantie vooral concentreerde op de oorspronkelijke taakstelling, namelijk het verzorgen van instrumentale lessen.

Toch is er behoorlijk wat van de grond gekomen. Over de inhoudelijke resultaten van het project is in de vorige hoofdstukken al veel gezegd: de scholen hebben een gevarieerd aanbod van voornamelijk korte cursussen voor zeer uiteenlopende doelgroepen opgezet.

De samenwerking met instellingen in de regio is ook goed op gang gekomen, al is de samenwerking met de amateurverenigingen en de podia wel achtergebleven bij de verwachtingen.

De muziekscholen hebben kunnen experimenteren met nieuw soort activiteiten. Een groot voordeel daarbij was dat de financiering van de projecten in principe geen probleem vormde. Alle energie kon dus gestoken worden in het project zelf en in het mobiliseren van docenten en van medewerkers van de instelling waarmee samengewerkt werd.

Op zichzelf al een behoorlijke klus, die ongetwijfeld soms halverwege zou zijn afgebroken als het vergaren van de centen óók een probleem was geweest.

En dit was precies een van de bedoelingen van het project! Scholen, directeuren en docenten ervaring laten opdoen met nieuw soort aanbod, waarbij het excuus: 'dit kunnen we niet betalen, c.q. ik wil niet voor niets werken', niet opging.

In hoeverre de projecten gekontinueerd kunnen worden hangt, af van een aantal plaatselijke factoren, onder andere:

- Is de gemeente bereid om de subsidiëring van vooral de grootschalige projecten over te nemen?
- Is de school bereid om oud voor nieuw in te wisselen; wordt bijvoorbeeld bij beschikbaar gekomen ruimte in het personeelsbestand voorrang gegeven aan een wachtlijst piano (oud) of aan een serie korte popkursussen in het buurthuis (nieuw).

De vierde doelstelling van het project: docenten meer betrekken bij vernieuwingen is met toenemend succes, maar nog niet optimaal bereikt. Er is zeker in de loop van de drie jaar meer belangstelling en inzet ontstaan bij de docenten,

er zijn meer 'actievelingen' bijgekomen: docenten die min of meer tegen wil en dank ingezet werden op een project raakten vaak aldoende enthousiast. Maar een deel van elk docentenkorps blijft buiten het vernieuwingsproces. Op kleine scholen, met functies van 4 à 5 uur, is dat niet zo verwonderlijk. Verder heeft elke school een oude garde van docenten, die soms al tientallen jaren volgens een vast patroon lesgeven en die niet zitten te wachten op vernieuwing.

In deel 5 uit de reeks: De muziekscholen doen meer, met als titel: De muziekschool in ontwikkeling staat meer over de betrokkenheid van de docenten.

Leo Swinkels, LOKV

De geschiedenis van het project

Van proefgebiedenplan

naar proefgebiedenproject

In de beleidsnota Muziek en Educatie wordt nog gesproken van een proefgebiedenplan, dat uitgaat van een regionale organisatie van muziekeducatieve activiteiten. Dat was het hoofddoel. De muziekscholen werden al snel bij het plan betrokken, omdat bij de regionale ontwikkeling een coördinerende en initiërende instelling nodig was. Het lag voor de hand om voor deze taak de muziekscholen te benaderen. Daar was immers al de nodige knowhow op muziekeducatief gebied aanwezig.

Gandeweg bleek dat de muziekscholen nog niet helemaal in staat waren om optimaal als kartrekker in de regio te functioneren. Daarom werd in toenemende mate aandacht geschonken aan het vernieuwingsproces van de muziekscholen zelf. Een muziekschool-nieuwe-stijl bleek een voorwaarde om een samenhangend muziekeducatief beleid in de regio te kunnen realiseren.

In feite kreeg het project dus een dubbel, innerlijk samenhangend doel:

- 1 stimuleren van het vernieuwingsproces van de muziekscholen
- 2 ontwikkeling van allerlei muziekeducatieve activiteiten voor en met instellingen uit de regio.

Deze 'dubbele' agenda leidde, zeker in de beginfase van het project, soms tot verwarring. De aan-

dacht moest - meer dan voorzien - uitgaan naar de muziekscholen zelf. Er moest sowieso terwijl het project al gestart was nog veel geregeld worden. Dat leidde af en toe tot misverstanden en wrevel, maar het was inherent aan de manier waarop het provinciaal beleid verder vormgegeven moest worden. Om het simpel te zeggen: op een goed moment wordt er geld uitgetrokken voor nieuw beleid en dat geld moet ook telkens binnen het kalenderjaar besteed zijn. In de muziekeducatieve situatie was het zo, dat er nog geen concrete plannen waren, terwijl er al wel geld beschikbaar was.

Dilemma

Dan sta je voor een dilemma: eerst een plan tot in de details uitwerken, met als resultaat dat een substantieel deel van de subsidie voor dit specifieke doel terugvloeit naar de algemene middelen, of zo snel mogelijk met een plan in hoofdlijnen komen en op basis daarvan gewoon beginnen. De Culturele Raad en de Provincie hebben gekozen voor de laatste aanpak. Die aanpak heeft behalve bovengenoemde nadelen vooral ook veel voordelen: de uitwerking van de plannen, de nadere regelgeving en dergelijke kunnen optimaal afgestemd worden op de realiteit. Konstrukties die je bedenkt van achter je buro, zijn in de praktijk vaak niet haalbaar. Zie bijvoorbeeld de vooraf bedachte 'regionale samenwerkingsverbanden' op pagina 5, waar in de praktijk al gauw van afgestapt werd.

Kortom, de gekozen aanpak heeft zo zijn beperkingen en nadelen, maar heeft er naar onze mening toch voor gezorgd dat we in de provincie

Zuid-Holland een goed eind op weg zijn naar een samenhangend muzikeredukatief beleid, waar de muziekscholen een rol van betekenis in (kunnen) spelen.

De structuur van het project

Het proefgebiedenproject muziekscholen had een bepaalde structuur:

proefgebiedenoverleg, waaraan de directeuren van de vijf muziekscholen, medewerkers van de Culturele Raad, het LOKV, de Provincie en de Landelijke Vereniging voor Kunstzinnige Vorming deelnamen

ondersteuningsteam, bestaande uit de medewerkers van de Culturele Raad, het LOKV en de Provincie

werkgroepen, rondom een bepaald onderwerp, waar docenten van verschillende muziekscholen aan meededen.

Deze drie overleggroepen onderwerpen we hieronder aan een nadere beschouwing.

Proefgebiedenoverleg _____

Oorspronkelijk eens per maand, later eens per zes weken kwam dit overleg bij elkaar: het eerste jaar telkens in Den Haag op de Culturele Raad, daarna

was elke muziekschool wisselend 'gastheer'. Een belangrijke functie van het proefgebiedenoverleg was dat er regelmatig over de voortgang van het project gesproken werd. In het begin ging dat vooral over de organisatie en opzet van het project als geheel, later kwam de voortgang per school vaker aan bod. De als gastheer optredende muziekschool bracht een inhoudelijk thema in, meestal een project van de school waarvan de ins en outs dan uitgebreid besproken werden. Een andere functie van het overleg was dat de scholen een kritisch klankbord voor elkaar zouden zijn: stevige discussies naar aanleiding van inhoudelijke ontwikkelingen binnen elke school. Deze functie beperkte zich echter allengs meer tot onderlinge informatie-uitwisseling. Men voelde er blijkbaar niet voor om een kollega eens stevig uit de tent te lokken.

Het proefgebiedenoverleg heeft overigens ook verschillende wisselingen van de wacht meegemaakt, wat soms de continuïteit niet ten goede kwam. De muziekschool in Krimpen heeft een jaar zonder directeur gezeten. De taken werden waargenomen door een interimmanagement van twee docenten. Het laatste halfjaar trad de nieuwe directeur aan.

De muziekschool in Waddinxveen kreeg na anderhalf jaar ook een nieuwe directeur. De ondersteuning van het LOKV is, overigens tamelijk aan het begin van het project, van persoon gewisseld en ook bij de Culturele Raad kwam er een nieuwe medewerker. Bovendien is de coördinator van het project ruim vier maanden ziek geweest, gedurende het tweede jaar. Al met al een wonder dat het overleg dit allemaal

overleefd heeft en tot op het laatst - met de nodige inzinkingen in de loop van de drie jaar - als positief wordt beoordeeld.

De muziekschooldirecteuren vonden het een stimulerend overleg. Zij spraken zich positief uit over het regelmatig contact met andere scholen die met vernieuwing bezig zijn en over het uitwisselen van ervaringen. Wel vergde deelname aan het proefgebiedenproject in het algemeen en het overleg in het bijzonder een behoorlijke tijdsinvestering, die bij tijd en wijle te groot was. En de discussies in het overleg waren natuurlijk niet altijd even sprankelend. Soms trad het verschijnsel van vergadermoeheid op.

Algemene conclusie over het nut van het overleg is: het is zinvol om verschillende instellingen die ieder in hun eigen situatie met een vernieuwingsproces bezig zijn, periodiek bij elkaar te zetten. Ze leren van elkaar, ze zien van elkaar hoe ieder de vernieuwing aanpakt, het stimuleert om de ontwikkelingen in de eigen instelling van tijd tot tijd eens op een rijtje te zetten.

Voor de coördinerende instelling is zo'n periodiek overleg met alle instellingen ook nuttig. Er is op ingebrachte plannen feed-back van vijf instellingen tegelijk, het is efficiënt, want de plannen en ideeën van de coördinatie kunnen in één sessie becommentarieerd worden.

Over de frekwentie van de bijeenkomsten nog een laatste woord. Deze had wat de Raad betreft wat lager kunnen liggen. Misschien niet in het eerste jaar, maar zeker na zo'n anderhalf jaar: hooguit vier bijeenkomsten per jaar. De scholen en het ondersteuningsteam hadden dan meer tijd gehad

om de vergadering inhoudelijk goed en grondig voor te bereiden.

Het ondersteuningsteam

Het ondersteuningsteam proefgebiedenproject bestond uit twee medewerkers van het LOKV, twee medewerksters van de Culturele Raad Zuid-Holland en een medewerkster van de Provincie Zuid-Holland.

De Culturele Raad had in dit team een coördinerende rol, evenals in het gehele proefgebiedenproject.

Het ondersteuningsteam had een aantal taken:

- begeleiding van de vijf muziekscholen, zowel inhoudelijk als beleidsmatig
- inhoudelijke en organisatorische voorbereiding van het proefgebiedenoverleg
- de beleidslijn van het project per jaar aanscherpen, naar aanleiding van tussentijdse evaluaties
- zorg dragen voor de overdraagbaarheid van projectresultaten, onder andere in de vorm van publicatiebeleid
- advisering over de projectaanvragen

De uitvoering van deze taken was verdeeld over de vijf teamleden. Tijdens de teamvergaderingen werd vaak uitgebreid gesproken over de te volgen strategie in de beleidsmatige begeleiding van de scholen.

De inhoudelijke ondersteuning van de scholen kwam op het teamoverleg minder aan bod.

Inhoudelijke begeleiding

De stafmedewerkster muziek van het LOKV werkte twee dagen per week voor het project. Haar voornaamste taak was de scholen individueel inhoudelijk te ondersteunen. Ze zocht daartoe regelmatig de vijf scholen op, met als specifieke taken:

- ondersteuning bij het ontwikkelen van projecten en methodieken
- inbrengen van informatie van elders
- scholen stimuleren om projecten te beschrijven en te evalueren.

Henriëtte Haak, LOKV

De inhoudelijke inbreng van het LOKV was deels ook schooloverstijgend. Zo nam Henriëtte Haak het initiatief om docentenwerkgroepen in het leven te roepen (dit komt verderop aan de orde), was zij mede-auteur van verschillende publikaties en mede-organisator van studiedagen.

De inhoudelijke ondersteuning is door de scholen over het algemeen als zeer positief ervaren. De periodieke bezoeken leidden er ook toe dat de continuïteit gewaarborgd bleef.

Beleidsmatige begeleiding

In het begin van het project is aandacht besteed aan beleidsmatige begeleiding per school. Later werd de begeleiding van de scholen bij hun beleidsontwikkeling vooral op provinciaal niveau aangepakt in het proefgebiedenoverleg. Er waren voor deze omslag verschillende redenen: in de eerste plaats waren de twee beleidsdeskundigen, Leo Swinkels en Marlies Post, slechts een halve dag per week voor het project beschikbaar. Voor regelmatig rondreizen door de provincie om elke school specifieke begeleiding te geven ontbrak de tijd. Bovendien gingen we er vanuit dat beleidsontwikkeling weliswaar per school een specifieke invulling krijgt, maar dat die ontwikkeling op een algemener niveau toch op een aantal gemeenschappelijk te gebruiken basisprincipes berust en dus ook gemeenschappelijk te bespreken is.

Bijvoorbeeld: een belangrijk onderwerp in dit kader was het personeelsplan, waaronder we verstaan nieuw aanname beleid bij vakatures en een her- of bijscholingsprogramma voor het huidige personeel. We gingen ervan uit dat een muziek-

school moet investeren in zijn personeel om een muziekschool-nieuwe-stijl op poten te kunnen zetten.

Dit was een onderwerp dat centraal besproken werd, maar dat achteraf gezien bij sommige scholen wat nazorg had kunnen gebruiken. Er waren scholen die uit de centraal aangeboden beleids-suggesties de ideeën op hun eigen schoolniveau verder uitwerkten en er waren scholen die een wat afwachtende houding aannamen, in de veronderstelling dat ze bij de konkretisering van het beleidsidee voor hun specifieke situatie verder ondersteund zouden worden.

Een ander voorbeeld is het marketingbeleid. Een ieder was het er over eens dat muziekscholen meer aandacht zouden moeten besteden aan marktonderzoek en promotie. Er werd een deskundige ingehuurd die een grondige eendaagse cursus over deze materie gaf. Ook bij dit onderwerp was de vertaling naar de eigen schoolpraktijk per school verschillend. Er is één school die sindsdien consequent probeert het geleerde in de praktijk te brengen. Bij andere scholen is het resultaat van zo'n cursus niet zo direct zichtbaar.

Inhoudelijke voorbereiding proefgebiedenoverleg

De inhoudelijke voorbereiding was een vast agendapunt op de vergadering van het ondersteuningsteam. Er werden suggesties aangedragen voor zowel het inhoudelijk thema van de eerstvolgende vergadering als voor beleidspunten. Het inhoudelijk thema werd vervolgens voorbereid met de muziekschool die gastheer zou zijn. De verdere afhandeling van de voorbereiding was een taak van de projectcoördinator.

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon 020 - 624 37 36
bibliotheek 020 - 624 37 39
fax 020 - 638 52 39

De bibliotheek van de Boekmanstichting is in verband met een opknapbeurt gesloten van 21 februari tot 9 april 1996. De collectie boeken vanaf 1992 blijft beschikbaar voor uitleen. Slechts een zeer beperkt aantal naslagwerken en tijdschriften blijft ter inzage. De catalogus kunt u wel blijven raadplegen. De daarin gevonden titels zijn dan eventueel bij andere bibliotheken ter inzage of te leen.

N.B.: Van woensdag 21 t/m vrijdag 23 februari, en van maandag 1 april t/m maandag 8 april is de bibliotheek met de verhuizing helemaal dicht!

Voor vragen kunt u ons altijd bellen.

Tussentijdse beleidsaanpassing

Aan het eind van elk schooljaar besteedde het ondersteuningsteam veel tijd aan de evaluatie van het voorbije jaar. Deze terugblik had enerzijds tot resultaat dat er voor het jaar daarop een andere begeleidingsstrategie gekozen werd. Anderzijds leidde de terugblik telkens tot een inhoudelijk overzicht van wat er allemaal van de grond gekomen was. Dit jaarlijks overzicht werd gepubliceerd in speciale afleveringen van het Bulletin van de Culturele Raad.

Adviestaak

Drie maal per jaar konden de vijf scholen subsidie aanvragen. Deze werd besproken in het ondersteuningsteam, waarna de koördinator de adviezen schreef. Ten behoeve van de advisering was een uitgebreide lijst met beoordelingscriteria opgesteld.

De scholen konden subsidie aanvragen tot een bedrag van f 45.000,- per jaar.

Publikatiebeleid

Vanaf het begin was het de bedoeling dat we de ontwikkelingen in de proefgebieden voor een groter publiek overdraagbaar zouden maken. We hebben dat in de loop van het project gedaan door verschillende Bulletins op grote schaal te verspreiden. Na afloop van het project geeft de Culturele Raad een reeks boekjes uit onder de titel 'De muziekscholen doen meer'. De inhoud van deze boekjes is gebaseerd op de praktijkervaringen in het proefgebiedenproject.

De Culturele Raad brengt tevens een **videofilm** uit, die de muziekcentrumgedachte in gedramatiseerde vorm uitbeeldt.

Geertje de Jong, Provincie Zuid-Holland

Werkgroepen met docenten

Om uitwisseling van kennis en ervaringen op inhoudelijk vlak te vergroten, zijn drie docent-werkgroepen in het leven geroepen. Elke groep kwam een beperkt aantal keren bijeen. De werkgroepen werden geleid door Henriëtte Haak en Marlies Post of Juliska Kok.

De docenten kwamen van verschillende muziekscholen. De werkgroepen hebben alle drie geleid tot een publikatie in de reeks 'De muziekscholen doen meer'.

Het ging om de volgende onderwerpen:

Het proefgebiedenproject als beleidsinstrument

- popworkshops in buurthuizen
- projecten in het voortgezet onderwijs
- koorscholing op de muziekschool.

De docenten die aan de werkgroepen meedeelden kregen daarvoor taakuren. Zij waren over het algemeen zeer enthousiast, want het komt in de gewone praktijk niet zo vaak voor, dat een docent diepgaand met een kollega kan praten over de inhoud en aanpak van zijn werk.

Algemene konklusie

Is het proefgebiedenproject een zinvol beleidsinstrument geweest? Het is een vraag die eigenlijk door de Provincie beantwoord moet worden, mede op basis van de door ons aangebrachte informatie. Toch durft de Raad deze vraag met een volmondig ja te beantwoorden. Het project heeft ervoor gezorgd dat een groot deel van de beschikbare middelen op zinvolle wijze en in een samenhangend beleid besteed is. Het proefgebiedenproject heeft er toe geleid dat de vernieuwingsgedachte in de muziek-

schoolwereld in een versnellingsproces is geraakt. De vijf proefgebiedscholen hebben in drie jaar tijd gemiddeld 30 nieuwe projecten opgezet met subsidie van de Provincie. Dat getal steekt sterk af tegen de gemiddeld twee aanvragen voor subsidie van de andere instellingen.

Dat het proefgebiedenproject succesvol is geweest, is vooral ook te danken aan de enorme inzet van ondersteuning door het LOKV. Het project is een beleidsinstrument dat niet zonder een dergelijke hulp van ondersteunende instellingen in te zetten is. Met andere woorden: de ondersteuning is een randvoorwaarde gebleken voor het succes van het proefgebiedenproject als beleidsinstrument.

De rol van de culturele raad in het muziekeducatieve beleid

In de definitieve Regeling Muzieksubsidies, die de Provincie publiceerde nadat de subsidie aan het Gewestelijk Orkest was stopgezet, is alleen de hoogte van het subsidiebedrag voor muziekeducatieve projecten vastgelegd. In de Regeling Muzieksubsidies stond verder dat de Culturele Raad de opdracht kreeg een plan te maken ter besteding van dit 'educatieve' geld. Voor deze taak kreeg de Culturele Raad middelen voor een extra formatieplaats.

De Raad kwam daarop eerst met een discussie-nota met daarin een mogelijk actieplan (in april 1985). Deze nota is op grote schaal besproken en leidde tot het Beleidsplan Muziek en Edukatie. Dit plan waarmee het Provinciaal Bestuur akkoord is gegaan vormde de basis voor het beleid dat in de voorgaande pagina's al grotendeels beschreven is. In de inhoudelijke uitvoering van het beleid heeft de Raad de afgelopen jaren het voortouw in handen genomen, terwijl de Provincie de financiële uitvoering en de toetsing aan provinciale beleidsvoorwaarden voor haar rekening nam (zie ook de inleiding).

De inbreng van de Raad valt in drie hoofdtaken uiteen: initiëring–advisering–ondersteuning

Deze drie taken gebruiken we als kapstok om te beschrijven wat de inbreng in het muziekeducatievebeleid is geweest.

Initiatieven van de Raad

Het proefgebiedenproject muziekscholen

Dit project is elders in deze publikatie al uitgebreid beschreven. Het was een initiatief dat gedurende ruim drie jaar een groot beslag heeft gelegd op de beschikbare tijd van de stafmedewerkster Muziek en Edukatie en in iets mindere mate van de medewerkster Kunstzinnige Vorming. Het project is echter in velerlei opzichten de moeite waard geweest.

- In korte tijd is goed inzicht ontstaan in de positie en de mogelijkheden van muziekscholen in Zuid-Holland bij het realiseren van de beleidsdoelen.
- Al vanaf het begin was duidelijk dat dit project van landelijke betekenis zou zijn. Reden waarom het LOKV drie jaar lang tweeënhalve dag per week ondersteuning toezegde. Door deze extra menskracht konden de deelnemers aan het project ook zeer zinvol schoolnabij ondersteund worden.
- Aan het eind van het project blijkt dat de landelijke betekenis ook door het ministerie van WVC erkend wordt. De Raad krijgt f 25.000,- subsidie om de projectresultaten landelijk te kunnen verspreiden. Het LOKV zal daar een belangrijke rol in spelen.

Videofilm

Om de gedachte achter het proefgebiedenproject op een aantrekkelijke manier aan een groter publiek kenbaar te maken, heeft de Raad een professionele filmproduktiemaatschappij de opdracht gegeven een videofilm te maken. De Provincie Zuid-Holland subsidieert de film grotendeels. De film wordt op uitzendkwaliteit gemaakt, daar de kans groot is dat een van onze zendgemachtigden de film op het open net wil vertonen.

Reeks publikaties

Ter afsluiting van het proefgebiedenproject geeft de Culturele Raad een serie boekjes uit onder de titel: De muziekscholen doen meer. Elders in deze publikatie vindt u een overzicht van deze reeks.

Keyboardskursus voor muziekschooldocenten

In 1985 organiseerde de Culturele Raad Zuid-Holland een keyboardskursus voor muziekschooldocenten, op verzoek van het Overleg Directeuren Muziekscholen.

Het was een succesvolle cursus, van vijf lessen. De belangstelling was groot en men vroeg om een vervolgmogelijkheid. In het voorstel voor een definitief muzikeducatief beleid (zie pag 000) staat dat de Raad overweegt coördinatiepunt te zijn van een na- en bijscholingsaanbod voor o.a. muziekschooldocenten. Een vervolg op de keyboardskursus is daarbinnen goed te organiseren.

Studiedag voor muziekschooldocenten

In begin 1987 organiseerde de Culturele Raad Zuid-Holland een studiedag voor muziekschooldocenten, die zich via workshops en inleidingen op de hoogte konden stellen van het idee achter het proefgebiedenproject. Er is een verslag van deze studiedag gemaakt.

Kursus instrumentale les voor zeer jonge kinderen

In het voorjaar van 1989 organiseerde de Culturele Raad, ondersteund door het LOKV, een cursus voor muziekschooldocenten, die interesse hebben om les te gaan geven aan kinderen van 4-6 jaar. Een pedagoog, een viooldeskundige en een piano-deskundige, alle drie met ruime ervaring in het werken met jonge kinderen, gaven deze cursus. De belangstelling was groot: 38 docenten meldden zich aan, terwijl er maar 20 geplaatst konden worden. Een vervolg c.q. herhaling zal komend jaar dan ook zeker plaatsvinden.

Het Provinciaal Uitleencentrum voor Muziekinstrumenten (PUM)

Het PUM is naast het proefgebiedenproject het tweede grootschalige initiatief van de Raad geweest. In de loop van 1985 werd duidelijk dat er behoefte was aan bruikleeninstrumenten voor kortlopende projecten in het onderwijs, het sociaal-kultureel werk en op de muziekscholen. De Culturele Raad Zuid-Holland schreef hierover een notitie, waarin bepleit werd een deel van de subsidie voor muzikeducatieve projecten te besteden aan dit PUM.

Inmiddels is het PUM een feit. Het is een zelfstandige stichting, die onder de hoede van de Culturele Raad Zuid-Holland staat. Er zijn een paar honderd instrumenten, die in toenemende mate

uitgeleend worden. Het aantal instellingen dat de weg weet te vinden naar het PUM neemt gestaag toe. De administratieve verwerking wordt gedaan door de Culturele Raad, de opslag en uitgifte van de instrumenten is uitbesteed aan de SCHAK te Den Haag. Over twee jaar wordt het PUM geëvalueerd. Tot die tijd krijgt het PUM een garantiesubsidie van de Provincie.

Reizende tentoonstelling

In samenwerking met het Haags Gemeentemuseum heeft de Culturele Raad Zuid-Holland in 1986 een reizende tentoonstelling over snaarinstrumenten gemaakt. De tentoonstelling is in viervoud uitgevoerd. De provincies Noord-Holland en Overijssel hebben elk een exemplaar gekocht. De Culturele Raad Zuid-Holland beschikt over twee exemplaren, die rouleren door de provincie. Bij de tentoonstelling hoort een uitgebreid lespakket. De tentoonstelling is praktisch altijd verhuurd. De reacties zijn positief, al levert het onderhoud van de tentoonstelling nogal eens problemen op (snares vervangen, barsten repareren).

Samen muziek maken

In 1985 heeft de Culturele Raad Zuid-Holland in samenwerking met het RBO en enkele muziekconsulenten een serie schoolconcerten georganiseerd onder de titel 'Samen muziek maken'. Het doel van dit project was vooral om tussen vraag (scholen) en aanbod (ensembles) overleg te laten ontstaan over de inhoud van de concerten, zodat een zinvolle voorbereiding op de scholen kon plaatsvinden. De serie was succesvol, zoals bleek uit de ingevulde vragenlijst, bestemd voor de leerkrachten. Het project is uitgebreid beschreven in een publikatie van het LOKV. De Culturele Raad Zuid-

Holland wil overigens geen prioriteit leggen bij schoolconcerten. Wil men dit namelijk goed, dat wil zeggen onderwijskundig verantwoord aanpakken, en wil men het totale onderwijs in de provincie kunnen bedienen, dan is er veel geld nodig. Een schoolconcert voor één of twee klassen tegelijk kost al gauw tussen de f 500,- en f 1.000,-. Concerten voor grotere groepen is uit didactische overwegingen niet aan te bevelen.

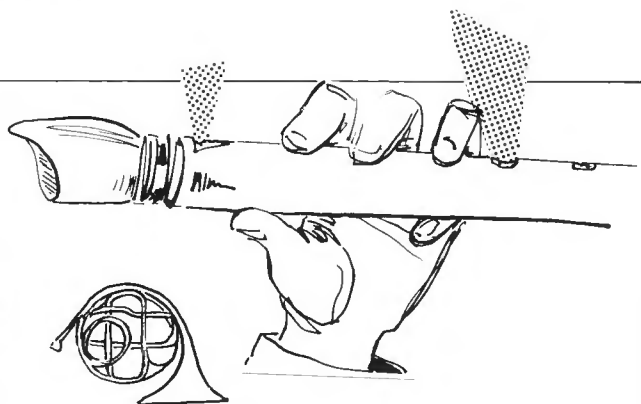
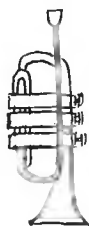
opgerolde slangen

Een lange tuinslang kun je moeilijk in je eentje vasthouden. Hij bungelt over de grond. Rol de slang een paar keer op en blaas weer.

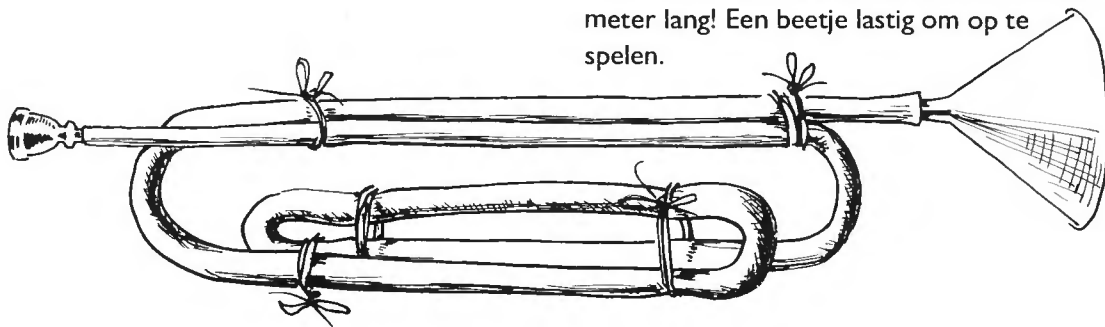
Verandert de toon hierdoor?

Pak de hoorn of de trompet.

Volg met je vinger de buis vanaf het mondstuk tot het uiteinde.

De buis is opgerold, net als de tuinslang. Het maakt voor het geluid niets uit of de buis opgerold is. Het is wel handiger. Als je een hoorn uitrolt, is de buis wel viereneenhalve meter lang! Een beetje lastig om op te spelen.

Blaaskist voor het basisonderwijs

Vanaf september 1989 kunnen basisscholen een kist vol blaasinstrumenten huren met uitgebreid lesmateriaal erbij. De Raad heeft dit opgezet. De kist komt onder beheer van het PUM.

Hafa-project voor het basisonderwijs

In het najaar is het hafa-project klaar. Het is de bedoeling dat overal in Zuid-Holland basisscholen in contact komen met een hafa-orkest. Speciaal voor deze ontmoeting is er een kompositie geschreven door de musicus Dirk-Jan de Niet. Het stuk is voor variabele blaasbezetting, en kinderen kunnen met hun eigen instrument (van trommels tot violen) meespelen.

Receptief popproject

Dit project bestaat uit lesmateriaal (zes lessen) over verschillende popstijlen en een cassetteband, bestemd voor het voortgezet onderwijs. Het pakket is in opdracht van de Culturele Raad samengesteld door de Stichting Cervelaat te Utrecht. Inmiddels heeft de Raad aangeklopt bij het LOKV met het verzoek of het dit project verder wil verspreiden.

De adviesfunctie van de Raad

Een belangrijke taak van de Culturele Raad is: aan het provinciaal bestuur advies uitbrengen over subsidie-aanvragen.

Binnen Muziek Edukatie heeft de advisering op twee manieren plaatsgevonden:

- 1 Proefgebiedaanvragen** konden drie keer per jaar ingediend worden op door de Raad ontworpen formulieren. De aanvragen kwamen vervolgens ter bespreking in het Ondersteuningsteam Proefgebiedenproject, dat in dezen als adviesorgaan fungeerde. De medewerkster muziekeducatie van de Raad schreef op basis van de uitkomsten van deze besprekingen de adviezen.
- 2 De algemene aanvragen** op muziekeducatief gebied kwamen het hele jaar door binnen. De advisering daarover vond intern plaats (dus geen adviescommissie). De Raad streefde ernaar om de advisering van deze aanvragen binnen een maand af te ronden. Waar nodig zocht de Raad contact met de aanvrager. In een aantal gevallen leidde dat tot *ondersteuning* (zie hierna).

De ondersteuningsfunctie van de Raad

De Raad heeft vaak als verlengde van de advisering het veld met raad en daad terzijde gestaan. Soms leidde dat tot eigen initiatieven van de Raad, zoals de kursussen voor muziekschooldocenten, soms leidde het tot wijziging in de plannen van derden.

Met name in de ondersteuningsfunctie heeft de Raad het zeer gevarieerde muziekeducatieve veld goed leren kennen.

Konklusies

Terugblikkend op 4 jaar muziekeducatief bezig zijn, heeft de Raad een tevreden gevoel. Er is veel van de grond gekomen, niet in de laatste plaats door de inbreng van het LOKV en door het goede samenspel tussen Provincie en Raad. Het beleidsplan Muziek en Edukatie is in grote lijnen gerealiseerd, er is een schat aan ervaring opgedaan, voor een groot deel opgetekend in een reeks publicaties, en er is inzicht ontstaan in de capaciteiten van de Raad, met name in zijn initiërende en adviserende rol.

De coördinatie van een grootschalig, meerjarig project als het Proefgebiedenproject Muziekscholen, trekt een zware wissel op de Raad. Er was tweeënhalve dag per week voor dit project uitgetrokken, waarvan 2 dagen drukten op de uren van de stafmedewerkster Muziekeducatie. In de twee resterende dagen moest het overige muziekeducatieve beleid van de grond getild worden. Bovendien waren er ook tal van algemene staftaken uit te voeren.

Dankzij het feit dat het LOKV het proefgebieden-project van landelijk belang achtte en er ook tweeënhalve dag formatie-plaats aan besteedde, heeft het project de aandacht kunnen krijgen die het verdiende.

De Raad trekt evenwel uit deze ervaring de conclusie dat een stafmedewerker niet gedurende zo'n lange periode (ruim drie jaar) minimaal de helft van zijn tijd kwijt mag zijn aan één project, hoe belangrijk dit project ook is. Er blijven daardoor op andere gebieden teveel zaken liggen. Zo nam de Raad zich bijvoorbeeld vier jaar geleden al voor om de edukatieve activiteiten in de amateursector te integreren in, c.q. af te stemmen op het algemene muzikeredukatieve beleid.

Het is er tot nu toe nauwelijks van gekomen.

Ook heeft de Raad in deze vier jaar geleerd dat het initiëren van een nieuw project nog niet hoeft te betekenen dat de uitvoering ervan totaal drukt op de standaard formatieplaats. Met andere woorden: het bedenken van zinvolle projecten op muzikeredukatief gebied is zeker een taak van de Raad, maar voor de uitvoering, c.q. coördinatie zal veel vaker dan tot nu toe het geval was de formatie tijdelijk uitgebreid moeten worden.

De rol van de Raad in de toekomst

1 de adviseringstaak

De Culturele Raad blijft vanzelfsprekend het adviesorgaan voor de provincie. Procedureel zal daarin wel het een en ander veranderen:

Drie keer per jaar

Als de Provincie het advies dat in hoofdstuk 7 staat overneemt, dan komt er een definitieve regeling voor de subsidiëring van muzikeredukatieve projecten. Een element in die regeling is dat er drie keer per jaar subsidie kan worden aangevraagd. Dat betekent dat de Raad drie keer per jaar advies uitbrengt. Tot nu toe was dat alleen bij de proefgebiedaanvragen zo geregeld. De algemene aanvragen kenden geen periodieke indieningstermijn.

Advieskommissie

Het onderscheid proefgebiedaanvragen - algemene aanvragen vervalst, daar het proefgebiedenproject afgerond is. Voor de advisering van de proefgebiedaanvragen was een aparte commissie (het ondersteuningsteam). Voor de algemene aanvragen bestond geen commissie.

De Raad wil nu met ingang van januari 1990 werken met een nieuwe advieskommissie die drie maal per jaar alle muzikeredukatieve aanvragen behandelt.

Beleidsadviezen

De provincie heeft vier jaar geleden de Culturele Raad de middelen beschikbaar gesteld om aan planontwikkeling te doen op muzikeredukatief ter-

rein. Dit kan, ook in de toekomst, adviezen aan de provincie opleveren over bijstelling en ontwikkeling van het beleid terzake van muziek, kunstzinnige vorming, professionele kunsten of amateurkunstbeoefening.

2 de ondersteuningstaak

De Raad kan op basis van de opgedane ervaring meer veldgerichte ondersteuning verlenen. Projectmatige initiatieven in deze richting staan onder het volgende kopje.

De incidentele ondersteuning van het veld zal op ongeveer dezelfde manier doorgaan als de afgelopen jaren. Het gaat om ad-hoc hulp van uiteenlopende aard, naar aanleiding van een telefoonsprek of een ingediend subsidieverzoek.

De ondersteuning van de ontwikkelingen in de muziekschoolwereld verdient speciale aandacht. Deze zal zoveel mogelijk gaan verlopen via contacten in het ODM en zal vooral tot het takenpakket gaan behoren van de medewerkster kunstzinnige vorming.

3 de initiëringstaak

Nu het proefgebiedenproject is afgelopen, ontstaat er meer ruimte om een aantal nieuwe initiatieven te ontplooien.

Meer aandacht voor professionele muziek

Het is een oude gedachte om aandacht voor professionele muziek te hebben. In het proefgebiedenproject was samenwerking met de podia, waar

concerten door professionele musici gegeven werden, één van de doelen. Op een enkele uitzondering na is deze doelstelling niet van de grond gekomen. De Raad is evenwel van mening dat het actuele concertaanbod op de podia in de provincie een uitstekend aanknopingspunt kan bieden voor educatieve activiteiten, zoals:

Lezingen over de componisten of de werken die ten gehore worden gebracht, voorafgaand aan het concert.

Abonnementsysteem in combinatie met een lezingencyclus. Zo'n abonnement kan via kollektief busvervoer ook een serie in een grote stad in de buurt betreffen. Niet elk dorp in Zuid-Holland heeft nu eenmaal zijn eigen podium.

Lesmateriaal verzorgen voor leerlingen in het basis- of voortgezet onderwijs, met als hoogtepunt een concertbezoek.

Musici 's middags een openbare les laten geven of een workshop laten leiden over het concert dat ze 's avonds geven.

Een koppeling organiseren waarbij amateurs (individueel of in verenigingen) samen met professionele musici een concert verzorgen.

Een circuit van koffieconcerten met toelichting opzetten, met speciale aandacht voor twintigste-eeuwse muziek.

Professionele musici of gevorderde vakstudenten de gelegenheid geven om een korte gerichte cursus te volgen (bijvoorbeeld: een cursus presentatie).

Bovenstaande ideeën zijn slechts als voorbeeld gegeven. Hoe de Raad dit initiatief verder wil konkretiseren, is iets voor het werkplan van 1990.

Meer aandacht voor bijscholing van muziekschooldocenten

In het proefgebiedenproject is duidelijk geworden dat de betrokkenheid en inzet van de muziekschooldocent bij het vernieuwingsproces van essentieel belang zijn. Een aantrekkelijk bij- en nascholingsaanbod kan een goed hulpmiddel zijn om docenten te motiveren, in hun eigen lespraktijk vernieuwend bezig te zijn.

De Culturele Raad wil graag –in overleg met het Overleg van Directeuren van Muziekscholen– een op Zuid-Holland toegespitst bij- en nascholingsaanbod opzetten.

Meer aandacht voor de relatie amateurkunst – kunstzinnige vorming

De relatie AK/KV is eveneens een oude gedachte, die noch regionaal noch provinciaal goed van de grond gekomen is.

In de regio gaat het om concrete samenwerking tussen de muziekschool en de verschillende amateurverenigingen. Op provinciaal nivo gaat het om een betere afstemming tussen provinciaal georganiseerde educatieve activiteiten en het regionaal uit te voeren muzikereducatieve beleid. De Raad denkt hierbij nadrukkelijk aan het inschakelen van het ODM. Er zouden werkgroepen in het leven geroepen moeten worden die de mogelijkheden van samenwerking tussen de provinciale koepels en de muziekscholen onderzoekt.

Het gaat om drie werkgroepen:

- 1 amateurorkesten
- 2 harmonie- en fanfare-orkesten
- 3 koren.

In een later stadium zouden ook werkgroepen met pop- en jazzorganisaties opgericht kunnen worden.

Elke werkgroep zou een muziekschooldirecteur als voorzitter moeten hebben die veel affiniteit met het betreffende amateurveld heeft.
De Raad zou het secretariaat kunnen voeren. De overige leden zijn dan bijvoorbeeld enkele docenten en enkele afgevaardigden van de koepels.
De werkgroepen zouden bij voorkeur medio 1990 met concrete voorstellen moeten komen.

Voorstel voor een definitieve subsidieregeling muzikeredukatie

De provincie Zuid-Holland wil per januari 1990 een definitieve subsidieregeling muzikeredukatie instellen, een regeling die gebaseerd is op de ervaringen van de afgelopen vier jaar, een regeling die recht doet aan de behoeften en mogelijkheden van de verschillende aanbieders en afnemers van muzikeredukatie, een regeling die ruimte laat voor het nieuwe, het experiment.

De Culturele Raad stelt in dit laatste hoofdstuk voor hoe de definitieve regeling er in grote lijnen uit zou kunnen zien. De specifieke invulling (nadere richtlijnen, procedure-afspraken) ontbreekt, daar de Culturele Raad dit een provinciale verantwoordelijkheid acht.

De regeling in hoofdlijnen

1 Er komt een definitieve regeling Muzikeredukatie, gebaseerd op de doelstellingen zoals die in 1985 geformuleerd zijn. De regeling bevat duidelijke richtlijnen, procedure-afspraken, en dergelijke.

2 De regeling bevat drie hoofdonderdelen, waarvoor subsidie aan te vragen is:

I Regionale netwerkontwikkeling

Met de muzikeredukatie als centrum. In feite gaat het hier om een vervolg, c.q. uitbreiding van het proefgebiedenproject met dien verstande dat aanvragen alleen subsidiabel zijn wanneer er sprake is van samenwerking met een andere instelling.

Nu kan het voorkomen dat er zinvolle samenwerkings-initiatieven ontstaan buiten de muzikeredukatie

om. Bijvoorbeeld een hafa-orkest wil iets doen met het basisonderwijs. In zo'n situatie zal altijd eerst de muzikeredukatie benaderd moeten worden met de vraag of ze een inbreng wil of kan hebben. De argumentatie van de muzikeredukatie om niet mee te doen, zal vervolgens meewegen bij het eindoordeel over de aanvraag in kwestie. De Raad wil echter voorkomen dat netwerkontwikkeling buiten de muzikeredukatie om provinciaal nooit gesteund zou kunnen worden.

II Produktontwikkeling en -verspreiding

Produkten die in de regio, maar ook elders ontwikkeld zijn en die de moeite waard zijn, kunnen op provinciaal nivo verder ontwikkeld en verspreid worden. Initiatieven hiertoe kunnen zowel op regionaal als op provinciaal nivo genomen worden. Dus: als een muzikeredukatie of een andere instelling een kant-en-klaar-produkt ontwikkelt waarvan men denkt dat het al dan niet met een beetje aanpassing ook door andere instellingen te gebruiken is, dan kan daarvoor subsidie worden aangevraagd. Omgekeerd kan ook op provinciaal nivo een produkt ontwikkeld worden, dat vervolgens over de provincie wordt verspreid, bijvoorbeeld de reizende tentoonstellingen, de blaaskist, het receptief popproject. Samenwerking met de SSKV ligt hier voor de hand.

III Provinciale projektontwikkeling

Hierbij gaat het om op provinciaal nivo geïnitieerde en gecoördineerde projecten, zoals bijvoorbeeld het aanbieden van een serie school-

concerten, of samen met podia een receptief educatief aanbod formuleren.

Waar mogelijk zal bij deze projecten aansluiting gezocht worden met de muziekscholen in de buurt. Hieronder vallen met name de initiatieven van de Culturele Raad.

jeft hebben we immers geleerd dat er veel tijd gemoeid is met het goed regelen van procedures, samenstellen van een adviescommissie, een aanvraagformulier maken, de regeling onder de aandacht brengen van het veld.

3 Over de financiën

Er is jaarlijks f 330.000,- beschikbaar. Een substantieel deel zou gereserveerd moeten worden voor regionale netwerkontwikkeling, bijvoorbeeld 1/3 van het budget.

De Raad pleit ook voor een maximum te subsidiëren bedrag per aanvraag (bij bijzondere projecten muziek algemeen is dat bijvoorbeeld f 7.500,-). Tot nu toe is het zo dat een muziekeducatief project voor in het tekort 100% gesubsidieerd kan worden. De Raad wil deze mogelijkheid graag handhaven, maar pleit wel voor een verplichte eigen financiële inbreng van de aanvragers (bij projektherhaling zal die eis dringender moeten worden).

Voor zowel de produktontwikkeling (II) als de provinciale projektontwikkeling (III) zou eveneens een derde van het budget gereserveerd moeten worden.

4 Over de aanvraagprocedure

De definitieve regeling zou per 1 januari 1990 in moeten gaan.

De Raad stelt voor om maximaal 3 x per jaar een aanvraagmogelijkheid te creëren. Bij de proefgebiedaanvragen was dit al het geval. De 'losse' aanvragen konden het hele jaar door gedaan worden. De eerste helft van 1990 zal wel een soort overgangperiode worden. Van het proefgebiedenpro-

Overzicht van publikaties

Onderstaand overzicht bevat alle publikaties die de afgelopen vier jaar in het kader van het muziek-educatieve beleid door de Culturele Raad zijn geschreven. De meeste publikaties zijn gratis op te vragen bij de Raad. Een uitzondering vormen de boekjes in de reeks 'De muziekscholen doen meer'. Deze kosten f 8,50 per stuk exclusief verzendkosten. Als u de hele reeks ineens koopt, dan kost u dat f 30,- exclusief verzendkosten. Bel voor meer informatie met de Culturele Raad Zuid-Holland, 070 - 624961.

Aanzet tot een beleidsplan Muziek en Edukatie
diskussiestuk van de Culturele Raad Zuid-Holland,
Den Haag, april 1985

Beleidsplan Muziek en Edukatie
Culturele Raad Zuid-Holland,
Den Haag, oktober 1985

Bulletin CRZH no. 2 (februari 1987)
beschrijft onder andere de achtergronden, doelstellingen en organisatiestructuur van het proefgebiedenproject

Bulletin CRZH no. 4 (november 1987)
geeft een overzicht van de activiteiten en projecten van de vijf muziekscholen in '86/'87

Bulletin CRZH no. 4 (november 1988)
geeft een overzicht van activiteiten in '87/'88

Bulletin CRZH no. 4 (juli 1989)
heet 'Docenten aan het woord' en bevat interviews met docenten van muziekscholen: hun meningen en ideeën over een muziekschool-nieuwe-stijl

Plan voor een provinciaal uitleencentrum voor muziekinstrumenten
Culturele Raad Zuid-Holland
Den Haag, najaar 1985

Lesbrief 'Over snaarinstrumenten'
behorende bij de reizende tentoonstelling 'Tokkelen, slaan en strijken'.
Culturele Raad Zuid-Holland,
Den Haag 1987

Evaluatie muziekbeleid 1985
Culturele Raad Zuid-Holland,
Den Haag, 1986

Evaluatieverslag keyboardskursus
Culturele Raad Zuid-Holland,
Den Haag, 1987

Van Muziekschool naar Muziekcentrum
verslag van een studiedag in het kader van het proefgebiedenproject
Culturele Raad Zuid-Holland,
Den Haag, 1987

Overzicht van publikaties

Plan voor een Hafa-project

Culturele Raad Zuid-Holland
Den Haag, oktober 1988

Lesmateriaal behorende bij de blaaskist

Culturele Raad Zuid-Holland
Den Haag, najaar 1989

De reeks 'De muziekscholen doen meer'

deel 1 popworkshops in buurthuizen
deel 2 projecten in het voortgezet onderwijs
deel 3 cursussen voor amateurverenigingen
deel 4 projecten met het sociaal-kultureel werk
deel 5 een muziekschool in ontwikkeling
Culturele Raad Zuid-Holland
Den Haag, 1989

Vier jaar muziekeducatie:

een terug- en vooruitblik
Culturele Raad Zuid-Holland
Den Haag, 1989

Adressen en kontaktpersonen

Stichting Toonkunst Muziekschool voor de Drechtsteden
Munt 5, 3311 EG Dordrecht
078-133 144; Sjaak Bakker en Wil Stevens

Stichting Gemeentelijke muziekschool
Ijsseldijk 228, 2922 BL Krimpen ad IJssel
01807-133 44; René Eijsermans

Streekmuziekschool Leiden en omstreken
Rapenburg 22, 2311 EW Leiden
071-141 041; Piet Kunst en Jeanette van der Kruijff

Streekmuziekschool
Zuidkade 8, 2741 JA Waddinxveen
01828-144 22; Roel van Schravendijk

Stedelijke muziekschool Zoetermeer
Dorpsstraat 114, 2712 AN Zoetermeer
079-167 855; Bas Prinsen

LOKV

Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming
Ganzenmarkt 6, 2512 GD Utrecht
030-33 23 28; Henriëtte Haak en Leo Swinkels

CRZH, Culturele Raad Zuid-Holland
Mauritskade 43, 2514 HG Den Haag
070-62 49 61 • Juliska Kok en Marlies Post

Adressen en contactpersonen

Provincie Zuid-Holland
Koningskade 1, 2596 AA Den Haag
070-11 68 05; Geertje de Jong

PUM
Provinciaal uitleencentrum voor muziekinstrumenten
p/a Mauritskade 43, 2514 HG Den Haag
070-62 49 61 • Wim de Korver

- *De telefoonnummers van de CRZH en het PUM worden op nader te bepalen datum voorafgegaan door het cijfer 4.*

Kolofon

tekst: Juliska Kok
eindredactie: Juliska Kok en Marlies Post
technische eindredactie:
Joost van Roon
tekeningen: Aya Gillissen en andere kinderen
fotografie: Christine Henfling
vormgeving: Aya Gillissen
uitgave: Culturele Raad Zuid-Holland 1989

ISBN: 90-71544-09-5

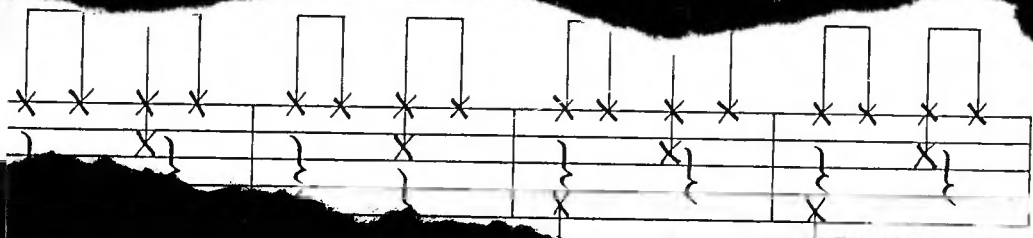

Vier jaar muziekeducatie: inleiding

Het experimentele muziekeducatieve beleid 1985-1989

De evaluatie: doelen en vragen

Zijn de doelen gerealiseerd?

ZUIDHOLLAND

CULTURELERAADZUIDHOLLAND

ADZUIDHOLLAND

De rol van de

Voorstel voor een definitieve subsidieregeling muziekeducatie

Het proefgebiedenproject als beleidsinstrument

ten blijven w
om externe
De muzieksc
dat dat in de to
ng dan regel mo
deskundigen aang
en, geeft men er de
rol te betrekken.
ng in dit verband
muziekschoot
deskundi
noer